

Civilinė byla Nr. e2-219-918/2021
Teisminio proceso Nr. 2-68-3-11439-2019-9
Procesinio sprendimo kategorijos:
2.4.2.9.1; 2.4.4.8; 2.6.10.4

VILNIAUS MIESTO APYLINKĖS TEISMAS

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. gegužės 10 d.
Vilnius

Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėja Aistė Petrevičienė,
sekretoriaujant Alinai Stabinskaitei,
dalyvaujant Yosef Yizhak Pines, Ayelet May, Elijah Chaim Rubenstein atstovams
advokatui Modestui Sriubui ir advokato padėjėjai Salvijai Sriubienei,
atsakovės atstovams Ernestui Knezevičiui ir Karoliui Maželiui,
žodinio proceso tvarka viešame teismo posėdyje išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo
Yosef Yizhak Pines, Ayelet May, Elijah Chaim Rubenstein, Rina Brakha Diskin, Yehoshua Zelig
Reem, Bila Reem, Heina Reem, Meir Menachem Shapira, Mira Shteinberg, Miriam Beila Viler,
Ester Leah Berger, Noah Moor, Yael Fried, Raphael Yavneh, Efrat Shinfeld, Sheina Shaya
Zilberman, Khana Kaplan, Ester Glik, Raya Kandler, Golda Rakheel Shteren, Yehudah Pines,
Khaim Shlomo Pines, Miriam Miler, Yosef Khaim Gnisi, Khaim Shlomo Pines, Eliezer Shalom
Pines, Eliyahu Shteinberg, Brakha Tehila Shteinberg, Esther Beila Liss, Chaya Rakhel Nankanski,
Dov Shteinberg, Sarah Klain, Yitskhak Zev Diskin, Khana Dubek, Sarah Fried, Hsher Reich,
Tamar Dickman, Rebeka Sapir, Tova Dickman, Chaim Dickman, Meir Dickman, Chya Rachel
Grinvald, Sara Ben Shlomo, Shulamit Dickman, Hava Rakovsky, Malya Reich, Bracha Lasker,
Rakhel Lavee, Mordechai Yoshua Shapira, Itamar Kirzon, Sarah Tzeiger, Abraham Aba Kolp,
Miriam Yankelevitz, Haim Shlomo Kolp, Mordechai Israel Dov Shapira, Eliyahu Shapira, Yosef
Sofer, Yaakov Shapira, Chaya Rivka Auerbach, Miryam Aeurbach, Sara Melamed, Shimon Moshe
Diskin, Miriam Leah Postavski, Tova Gitel Burstein, Chana Rivka Hoduel, Yaffa Sheindel Hendel
Diskin, Sara Diskin, Boruch Tzvibel, Sara Pines, Haia Rachel Vaisnshtern, Yoel Lees, Yona
Yonatan Pines, Havraham Rozental, David Pines, Braha Pines, Meir Shteren, Israel Zisel Pines,
Chagit Rainitz, Odaia Haaroni, Rahel Kirzon, Elchonon Epstein, Rachel Fridman, Michal Naioz,
Soshana Jacobson, Rafael Ahiezer Shapira, Yaakov Shapira, Benjamin Zeev Korlandski, Shimon
Avidor Korlandski, Baruch Pines, Haim Havraham Vaishenshteren, Rahel Liba Novik, Yekusiel
Novik, Simha Kesler, Simha Behyamin Broner, Shimon Eliezer Novik, Icchak Aizik Yakobzon,
Yaakov Shlomo Hohberger, Natan Mordechai Lipkovich, Elyiahu Lipkovich, Michal Miriam
Shulzinger, Naomi Friedman, Tamar Bron, Hadasa Markovich, Tamar Elyashiv, Shlomo Elyashiv,
Sara Bluma Elyashiv, Avraham Diskin, Zehava Friedland, Shlomo Bachrach, Natan Zvi Bachrach,
Yosef Bachrach, Yehudit Feldman, Haiim Haaron Bograd, Pesha Miryam Deutch, Eliyahu Iram,
David Feinstein, Golda Frayde Twerski, Yitzchok Finkel, Shayna Gitel Sparka Tsipora Khaya
FriedDov Pines, Aryeh Leib Sofer, Elka Scheiner, Israel Isser Scheiner, Nechama Segal, Yisroel

Boruch Twerski, Breindel Miriam Twerski, Yaakov Jay Lieberman, Tamar Fried, Refael Shapira, Yaakov Shmuel Shraiber, Simha Diskin, Yeoshua Zelig Diskin, Chaya Friedman, Talia Sverdlov, Sara Choen, Avraham Diskin, Havrohom Shlomo Novik, Ester Diskin, Efraim Elyashiv, Harie Lipkowits, Bat Sheva Rot, Shmooel Pines, Shlomo Tanenboim, Yosef Shlomo Povarski, Yaakov Moshe Zilberman, Chaya R. Epstein, Reva Rubenstein, Elisheva Rachel Fabian, Chana Perlman, Ester Broner, Chana Rivka Geldzahler, Refoel Broner, Gershon Landi, Bluma Bograd, Shmuel Refoel Sofer, Netanel Kirzon, Avraham Steinberg, Nechama Raichman ieškinį atsakovei VĮ Turto bankui dėl uždraudimo atlikti veiksmus, sukeliančius realią grėsmę žalos padarymo ateityje galimybę, tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų, Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, atstovaujama Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos žydų (Litvakų) bendruomenė.

Teismas

n u s t a t ė:

1. Civilinę bylą inicijavo ieškovas Yosef Yizhak Pines, dublike pateikdamas prašymą į bylą priimti bendraieškiais kitus žydų tautybės asmenis, pareiškčius pareiškimus. Bendraieškiais į bylą priimti Ayelet May, Elijah Chaim Rubenstein, Rina Brakha Diskin, Yehoshua Zelig Reem, Bila Reem, Heina Reem, Meir Menachem Shapira, Mira Shteinberg, Miriam Beila Viler, Ester Leah Berger, Noah Moor, Yael Fried, Raphael Yavneh, Efrat Shinfeld, Sheina Shaya Zilberman, Khana Kaplan, Ester Glik, Raya Kandler, Golda Rakheel Shteren, Yehudah Pines, Khaim Shlomo Pines, Miriam Miler, Yosef Khaim Gnisi, Khaim Shlomo Pines, Eliezer Shalom Pines, Eliyahu Shteinberg, Brakha Tehila Shteinberg, Esther Beila Liss, Chaya Rakhel Nankanski, Dov Shteinberg, Sarah Klain, Yitskhak Zev Diskin, Khana Dubek, Sarah Fried, Hsher Reich, Tamar Dickman, Rebeka Sapir, Tova Dickman, Chaim Dickman, Meir Dickman, Chya Rachel Grinvald, Sara Ben Shlomo, Shulamit Dickman, Hava Rakovsky, Malya Reich, Bracha Lasker, Rakhel Lavee, Mordechai Yoshua Shapira, Itamar Kirzon, Sarah Tzeiger, Abraham Aba Kolp, Miriam Yankelevitz, Haim Shlomo Kolp, Mordechai Israel Dov Shapira, Eliyahu Shapira, Yosef Sofer, Yaakov Shapira, Chaya Rivka Auerbach, Miryam Aeurbach, Sara Melamed, Shimon Moshe Diskin, Miriam Leah Postavski, Tova Gitel Burstein, Chana Rivka Hoduel, Yaffa Sheindel Hendel Diskin, Sara Diskin, Boruch Tzvibel, Sara Pines, Haia Rachel Vaisnshtern, Yoel Lees, Yona Yonatan Pines, Havraham Rozental, David Pines, Braha Pines, Meir Shteren, Israel Zisel Pines, Chagit Rainitz, Odaia Haaroni, Rahel Kirzon, Elchonon Epstein, Rachel Fridman, Michal Naoz, Soshana Jacobson, Rafael Ahiezer Shapira, Yaakov Shapira, Benjamin Zeev Korlandski, Shimon Avidor Korlandski, Baruch Pines, Haim Havraham Vaishenshteren, Rahel Liba Novik, Yekusiel Novik, Simha Kesler, Simha Behyamin Broner, Shimon Eliezer Novik, Icchak Aizik Jakobzon, Yaakov Shlomo Hohberger, Natan Mordechai Lipkovich, Elyiahu Lipkovich, Michal Miriam Shulzinger, Naomi Friedman, Tamar Bron, Hadasa Markovich, Tamar Elyashiv, Shlomo Elyashiv, Sara Bluma Elyashiv, Avraham Diskin, Zehava Friedland, Shlomo Bachrach, Natan Zvi Bachrach, Yosef Bachrach, Yehudit Feldman, Haiim Haaron Bograd, Peshah Miryam Deutch, Eliyahu Iram, David Feinstein, Golda Frayde Twerski, Yitzchok Finkel, Shayna Gitel Sparka Tsipora Khaya FriedDov Pines, Aryeh Leib Sofer, Elka Scheiner, Israel Isser Scheiner, Nechama Segal, Yisroel Boruch Twerski, Breindel Miriam Twerski, Yaakov Jay Lieberman, Tamar Fried, Refael Shapira, Yaakov Shmuel Shraiber, Simha Diskin, Yeoshua Zelig Diskin, Chaya Friedman, Talia Sverdlov, Sara Choen, Avraham Diskin, Havrohom Shlomo Novik, Ester Diskin, Efraim Elyashiv, Harie Lipkowits, Bat Sheva Rot, Shmooel Pines, Shlomo Tanenboim, Yosef Shlomo Povarski, Yaakov Moshe Zilberman, Chaya R. Epstein, Reva Rubenstein, Elisheva Rachel Fabian, Chana Perlman, Ester Broner, Chana Rivka Geldzahler, Refoel Broner, Gershon Landi, Bluma Bograd, Shmuel Refoel Sofer, Netanel Kirzon, Avraham Steinberg, Nechama Raichman (5 t. 1-350 e.b.l.) priimti

asmenys ieškinio reikalavimų ir faktinio pagrindo netikslino, todėl laikoma, kad ieškinyje ir dublike, taip pat kituose teismui teiktuose dokumentuose išsakyta bendra visų ieškovų pozicija.

Ieškovų reikalavimų santrauka

2. Ieškovai patikslintu ieškiniu (2 t., 3-11 e. b. l.) prašo uždrausti VĮ Turto Bankas (tiesiogiai ar suteikiant teisę kitiems asmenims) atlikti Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio (adresas Vilniaus m. sav., Vilnius, Rinktinės g. 1) rekonstravimą.

3. Patikslintame ieškinyje nurodoma, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmai (adresas Vilniaus m. sav., Vilnius, Rinktinės g. 1) yra Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos teritorijoje. 2008-04-08 Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vieta įregistruota Kultūros vertybių registre. Kapinės šioje vietoje funkcionavo nuo XVI a. Jose buvo palaidotas žydų mokslininkas, vienas žymiausių Talmudo aiškintojų Elijahu ben Šlomo Zalman (Vilniaus Gaonas) (1720-1797). 1948 m. Vilniaus Gaono, jo artimųjų palaikai buvo perkelti į Naująsias žydų kapines (Olandų gatvėje), o 1963 m. palaikai perkelti į Sudervės žydų kapines. Žydų kapines uždaryti carinės Rusijos administracijos nuspręsta 1817 m., bet sprendimas įgyvendintas 1831 m., kai pradėta tvirtovės statyba. Šios teritorija apėmė apie ¼ kapinių teritorijos, o likusi teritorija buvo palikta, kaip apšaudymo laukas. Rusijos imperijos valdžia sumokėjo kompensaciją visiems, kurių žemė ir pastatai buvo nusavinti tvirtovės statybos reikmėms, neatsižvelgiant ar ta žemė buvo valstybinė ar privati. 1935 m. Lenkijos administracija buvo paskelbusi šias kapines muziejine vertybe. Sovietų valdžia po karo kapines galutinai sunaikino, o jų bei aplinkinėje teritorijoje pastatė Plaukiojimo baseiną ir Koncertų ir sporto rūmus. Dalis palaidojimų, kurių nesunaikino tvirtovės, Koncertų ir sporto rūmų bei įvairių požeminių trasų statybos darbai, yra išlikę. Šiai dienai patvirtintos kapinių ribos nėra tikslios ir žydų palaikų yra ir po Sporto rūmų pastatu.

4. Ieškovai turi daug protėvių ir giminių, kurie palaidoti Piromonto (dabar – Šnipiškės) senųjų žydų kapinių žemėje, veikiausiai iš visų keturių sovietinio laikotarpio sporto rūmų pusių. Ieškovų protėvių palaikai yra ne tik oficialioje Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos teritorijoje, tačiau ir po Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatu. Atsižvelgiant į istorines aplinkybes ir holokaustą, nepavyko išsaugoti daugelio archyvinių dokumentų. Iš oficialių turimų duomenų ieškovui Yosef Yizhak Pines žinoma, kad Sporto rūmų teritorijoje yra palaidoti R. Abraham, Vilniaus Gaono sūnus (kapas Nr. 149, įrašytas ir pažymėtas žemėlapyje Klausner'io knygoje) ir Khana Vilner, Gaono žmona (kapas Nr. 37, įrašytas ir pažymėtas žemėlapyje Klausner'io knygoje). Khana Vilner buvo visos Pines šeimos pramotė, žr. Chaim'o Freedman'o knygoje „The Descendants of the Vilna Gaon and His Family“.

5. Pagal žydų tradicijas ir teisę vieta kapams yra nuperkama, t.y. įsigyjama už pinigus ir tampa privati. Atitinkamai, visi kapai, kuriuose yra palaidoti žydai, buvo išpirkti šių šeimų. Pagal Halacha teisę kūnas negali būti pajudintas iš vietos, kurioje buvo palaidotas. Jokių duomenų, kad Ieškovo tiesiogiai protėviai R. Abraham ir Khana Vilner būtų perlaidoti kartu su Vilniaus Gaono ir jo artimųjų palaikais, nėra. Įrašai knygoje apie šių Ieškovo protėvių palaidojimą toje vietoje, kuri šiandien atitinka adresą Vilniaus m. sav., Vilnius, Rinktinės g. 1, yra tikri ir neginčijami.

6. 2009 m. pasirašytas susitarimas dėl Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos teritorijos ir apsaugos zonos paveldosaugos sąlygų, jog kongresų rūmų projektas ir toliau bus derinamas su Lietuvos žydų bendruomene bei Londone įsikūrusiu Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu. Šis susitarimas leidžia valstybės institucijų atstovams nederinti rekonstrukcijos darbų su kitais žydų bendruomenės atstovais, o tik konkrečiomis dvejomis organizacijomis.

7. Prevencinis ieškinytis teikiamas neatstovaujant viešojo intereso, o ginant tiesiogiai savo kaip tautinės mažumos ir asmens teises ir teisėtus interesus. Šis teisinis ginčas nekiltų jei tai būtų ne žydų, tautinės ir religinės mažumos, o katalikų kapinės. Šiai dienai toje teritorijoje, kurioje yra senosios kapinės, o taip pat Sporto rūmai yra nesutvarkyta teritorija. Žmonės čia užkandžiauja,

žaidžia su vaikais, spardo futbolo kamuolį, organizuoja susitikimus ir vedžioja šunis. Daugumai žmonių yra nežinoma, kad viską tą daro ant kapų ir palaikų. Planuojamas rekonstruoti pastatas veiks kaip konferencijų ir koncertų salė, t.y. žmonės šoks, vartos alkoholį, eis linksmintis ant žmonių, buvusių vilniečių kapų. Vykstant bet kokiam renginiui žydų bendruomenės atstovai primins visiems atvykstantiems svečiams, kitų valstybės delegacijoms, kad ši susitikimų vieta yra pastatyta ant mirusių žmonių kūnų.

8. Jokie statybos ir žemės judinimo darbai yra neįmanomi nepaliečiant žydų palaikų. Visi planuojami darbai, o taip pat visa technika dirbs tarp palaidotų asmenų kaulų. Rekonstrukcijos darbai tiesiogiai padarys žalą ne tik visai žydų bendruomenei, palaidotų asmenų šeimoms, bet ir Ieškoviui tiesiogiai – bus pažeista ir išniekinta Ieškovo protėvių kapavietė ir palaikai. Šiai žalai atlyginti neįmanoma tiesiog sumokėti kompensacijos, nes yra daroma žala tiesiogiai ne tik daiktinei teisei – kapams, palaikams, tačiau ir religijos ir privataus ir šeimos gyvenimo laisvei. Ši žala yra reali, nes visa teritorija aplink Sporto rūmus yra Senosios žydų kapinės, t.y. neįmanoma sunkiajai technikai įvažiuoti į teritoriją ir pasiekti pastatą nevažiuojant per kapines. Nėra kitos vietos nei kapinės, kur galėtų būti sudedamos rekonstrukcijai reikalingos medžiagos. Jokių būdų išvengti šios žalos kitaip, nei atsisakyti pastato rekonstrukcijos nėra.

9. Turto banko veiksmai patvirtina, kad šie veiksmai bus atlikti, nes jau pradedamos konsultacijos, jau rengiami projektai ir specifikacijos. Statybos, rekonstrukcijos ir žemės judinimo darbai yra neteistas veiksmas, kuris yra negalima palaidotų asmenų vietoje. Tokie veiksmai prilyginami kapų išniekinimui ir atitinkamai ieškovų teisių pažeidimui. Žydų kapinių apsauga bei jų išsaugojimas yra pagrindinė žydų tikėjimo dalis, todėl suponuoja tarptautinę teisę į religijos laisvę, o kapinių svarba garantuoja jų apsaugą pagal teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą. Atsakovo veiksmai, kuriais galimai bus išniekinti Sporto rūmų teritorijoje esantys Ieškovo protėvių palaikai (žala), yra neteisėti. 2009 m. buvo pasirašant susitarimą dėl Vilniaus žydų Snipiškių senųjų kapinių vietos teritorijos ir apsaugos zonos paveldosaugos sąlygų, nebuvo numatyta galimybė dalyvauti kitiems žydų bendruomenės atstovams, kurių interesų Lietuvos žydų bendruomenė neatstovauja.

10. Kapinių naikinimas Lietuvos Respublikoje yra leidžiamas tam tikra įstatymų numatyta tvarka. Lietuvos Respublikos žmonių palaikų įstatymo 29 str. 2 dalyje sakoma, kad kapines galima panaikinti ne anksčiau, negu baigiasi kapo ramybės laikas nuo paskutinių žmogaus palaikų palaidojimo kape, išskyrus atvejus, kai būtina panaikinti kapines iškilus pavojui visuomenės sveikatai. Kai būtina panaikinti kapines prieš pasibaigiant 2 dalyje numatytam laikotarpiui, vietos savivaldybė privalo organizuoti ir apmokėti jose palaidotų žmogaus palaikų ekshumavimą ir pergabenimą, žemės ir žolinės pievų dangos, kurioje išbarstomi arba užkasami į žemę kremuoti žmogaus palaikai, perkėlimą į kitas kapines. Įstatymo 4 dalis numato, kad yra draudžiama naikinti kapus ir kapines, kurios įstatymų nustatyta tvarka yra įrašytos į Kultūros vertybių registrą. Šiai dienai nėra planuojamas palaikų perkėlimas, nėra kalbama apie palaikus, kurie bus surasti vykdant rekonstrukcijos darbus, ir jų likimą.

11. Teisės aktai numato žmogaus teisę išpažinti religiją ir atitinkamai ši teisė turi būti ginama. Asmenys negali būti diskriminuojami visuomenėje dėl savo religinių įsitikinimų. Ši teisė apima ir puoselėti ir gerbti kapavietes, jose melstis. Laidojimo ritualai ir kapavietės yra neatsiejama religijos teisės dalis. Savavališkas kapų ir palaikų naikinimas nesilaikant įstatymų yra nusikaltimas ir už jį yra numatyta atsakomybė. Ieškovų įsitikinimu, Sporto rūmų rekonstrukcija yra ten palaidotų žydų kapų atkasimas ir panaikinimas.

12. Dėl amžinosios dimensijos žydų kapinės turi netgi aukštesnį šventą religinį statusą (Kedusha) nei sinagogos. Žydų kapinių apsauga, prieiga prie jų bei išsaugojimas dėl šventojo statuso (Kedusha), kuri suteikia religinis pobūdis, yra pagrindinė žydų tikėjimo dalis ir suponuoja tarptautinę teisę į religijos laisvę. Žydų įstatymas numato, jog mirusio asmens noras yra turėti amžiną laidojimo vietą. Išankstinis konkrečios laidojimo vietos pirkimas yra aiškus įrodymas, kad siekiama gauti amžinąją nuosavybę. Žydų tradicija pirkti laidojimo vietą, siekiant užtikrinti jos

amžinybę, turi būti papildomai apsaugota pagal privačios nuosavybės nuostatas. Žydų kapinių ir masinių kapų svarba taip pat garantuoja jų apsaugą pagal teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą. Kapinių senumas, jų akivaizdus apleidimas arba jų būklė nesumažina aukščiau išvardintų garantijų. Istorinė valstybių atsakomybė dėl visų žydų išsiuntimo, ypač po Shoah, sustiprina jų įsipareigojimus dėl žydų kapinių, laidojimo vietų ir masinių kapų apsaugos ir išsaugojimo, taip pat priverčia prisiimti atitinkamas pozityvias pareigas.

13. Dabartinės vietinės žydų bendruomenės negali būti laikomos vienintelėmis atsakingomis už prieškarinio žydų kapinių apsaugą ir išsaugojimą – už tai turi būti atsakinga didelė nacionalinių ir tarptautinių partnerių grupė. Atitinkamai, darytina išvada, kad rekonstrukcijos/statybos/žemės judinimo darbai Vilniaus koncertų ir sporto rūmų teritorijoje iš esmės pažeistų teisę į religijos ir tikėjimo laisvę, pažeistų privatų ir šeimos gyvenimą, neužtikrintų tarptautinių ir nacionalinių principų, leidžiančių ilsėtis ramybėje, o taip pat būtų pažeista nuosavybė ir išniekinti Ieškovo protėvių palaikai.

14. Dubliku (7 t. 1-7 e. b.l.) ieškovai palaiko patikslinto ieškinio reikalavimus, prašo patikslintą prevencinį ieškinį tenkinti. Papildomai nurodo, kad Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetas tėra savarankiškai Londone įsisteigusi organizacija, kuri veikia išimtinai keturiose valstybėse: Vokietijoje, Rumunijoje, Ukrainoje ir Lietuvoje. Susitarimas pasirašytas su minėtu Komitetu turi tokia pačia juridinę galią kaip ir bet kokia sutartis pasirašyta su savarankiškai įsisteigusia nevyriausybine organizacija. Finansinis suinteresuotumas, o ne noras išsaugoti šventas žydų tautai vietas yra vienas iš šios organizacijos tikslų. Komiteto veikla neatspindi Europos Sąjungos požiūrio į žydų kapinių išsaugojimą, pvz. Europos Komisija visai neseniai buvo paskelbusi pilotinį projektą dėl žydų kapinių išsaugojimo, kurio vienas iš tikslų yra didinti visuomenės sąmoningumą kaip svarbu yra išsaugoti žydų kultūrinį paveldą panaudojant žydų laidojimo vietas tam, kad parodytų kultūrinę įvairovę Europoje. Pastato rekonstravimas, kuris buvo pastatytas ant masinės žydų laidojimo vietos, t.y. kapinių, o taip pat jo panaudojimas komercinei veiklai, renginiams, niekaip nėra suderinami su Europinių institucijų požiūriu į šias vietas. Nors Lietuvos žydų (Litvakų) bendruomenė ir pasirašė minimą susitarimą, tačiau dalis šios bendruomenės narių, o taip pat ir organizacijų, kurios nepriklauso bendruomenei, nepalaiko tokio sprendimo. Kauno religinės žydų bendruomenės požiūriu, Sporto rūmų rekonstrukcijos darbai ir šio pastato planuojamas panaudojimas tiesiogiai pažeidžia žydų bendruomenės narių interesus, tuo pačiu ir ieškovo. Pasirašytas susitarimas nebuvo tinkamai aptartas su bendruomenėmis ir visuomene, o taip pat ilgą laiką nebuvo viešinamas, t.y. nebuvo viešai prieinamas. Atsakovo minimas susitarimas neeliminuoja planuojamų darbų neteisėtumo.

15. Dėl tragiškų aplinkybių Antrojo pasaulinio karo metu nepavyko išsaugoti daugelio archyvinių dokumentų, kurie padėtų atkurti tikslų ieškovo genealoginį šeimos medį. Vis dėlto ieškovo šeimos istorija buvo tyrinėta garsaus Izraelio genealogijos specialisto Caim Freedman, kuris Pines šeimos istoriją aprašė 1997 m. išleistoje knygoje „The Descendants of the Vilna Gaon and His Family“ (liet. „*Vilniaus Gaono ir jo šeimos palikuonys*“). Knygoje pateikiami duomenys, jog Khana Vilner, kuri palaidota Sporto rūmų teritorijoje, yra visos Pines šeimos pramotė. Kapinių vietos žydams turi didelę reikšmę, kuri sąlygota judaizmo tradicijos. Pagarba mirusiajam lemia siekį užtikrinti mirusiems ramybę, o kapinėms – ilgaamžiškumą. Dėl šios priežasties žydų bendruomenėje ekshumavimas bei perlaidojimas taikomas tik išimtiniais atvejais, jei palaikams gresia pavojus. Kitais atvejais bet koks mirusiųjų lietimasis yra nepriimtinas ir traktuojamas kaip nepagarbos ženklas. Kadangi Khana Vilner laikoma ieškovo šeimos pramote, vykdomais statybų darbais bus išniekinti ieškovo protėvių kapai, o tai ieškovui sukels didelius dvasinius išgyvenimus.

16. Ieškovas neginčija nustatytų kapinių ribų, o nurodo, kad žydų palaikai yra ne tik oficialiose kapinių ribose, tačiau pasklidę ir po visą teritoriją, jų yra net Sporto rūmų konstrukcijose. Tas faktas, kad konkretus plotas nėra įtrauktas į oficialių kapinių teritoriją niekaip nepaneigia dokumentuose ir tyrimuose užfiksuotų faktų, kad ir po ginčijamu pasatu ir šalimais jo yra likę palaikų ir laidojimo vietų, t.y. kapų, taip pat ir ieškovo protėvių.

17. Ieškovas sutinka, jog įprastu atveju tokios aplinkybės, kaip rekonstrukcijos vykdymas gavus leidimą, turint projektą ir vykdomas laikantis projekto bei statybos taisyklių būtų teisėtas veiksmas, tačiau šiuo atveju rekonstrukciją galima laikyti kėsiniusi į žydų bendruomenės paveldą, į, kaip anksčiau minėta, šventą žydų bendruomenei vietą, kurioje besiilsintiems asmenims turi būti užtikrinta pagarba bei amžinasis poilsis. Atsakovas nepateikia konkretaus plano, kaip bus užtikrinta, jog statybos darbai nepalies žmonių palaikų bei nepažeis Ieškovo interesų bei tradicijų.

18. Kultūros vertybių registre pažymėta, jog „dalis palaidojimų, kurių nesunaikino tvirtovės, Koncertų ir sporto rūmų bei įvairių požeminių trasų statybos darbai, yra išlikę“. Ieškovo vertinimu, tai reiškia, jog iki šiol po Sporto rūmais yra išlikusių žmonių palaikų, tarp kurių yra ir ieškovo pramotė Khana Vilner. Kapinių vieta, kurioje yra Ieškovo protėvių palaikų dalys, bus naudojamos patekimui į ir iš Sporto rūmų, t.y. kapai atliks pėsčiųjų tako funkciją. Diskutuojant dėl „Plano B“, rekomenduota padėti dvigubas plieno plokštes po parkavimo aikštele logistikos centre, kad būtų sukurtas „oro tarpas“ tarp galimai esančių kapų ir sunkvežimių ar kitų transporto priemonių. Tai reiškia, kad vykdyti darbus planuojama ir tose teritorijose, kuriose sąmoningai žinoma, kad yra palaikų.

19. Šiuo atveju valstybės strateginių tikslų įgyvendinimas, padidintas Lietuvos konkurencingumas verslo (konferencinio) turizmo srityje, bei specializuotas ir tarptautinius standartus atitinkantis konferencijų centras, teikiantis valstybei prestižą bei skatinantis verslo turizmą, automatiškai nelaikytinas aukščiau individo interesų. Lietuvos turizmo plėtros tikslais negalima pateisinti kapinių niokojimo, kuris pažeistų ieškovo ir kitų asmenų interesus, taip pat Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus žmogaus teisių srityje. Ieškovas nekvestionuoja paties Konferencijų centro reikalingumo, vis dėlto problemą kelia išrinkta vieta, kuri neatsiejama su istorinėmis žydų kapinėmis.

20. Lietuvos žydų bendruomenė negali atstovauti kiekvieno žydų bendruomenės nario interesų. Prieš trejus metus sukurta peticija dėl Konferencijų centro vietos pakeitimo sulaukė daugiau kaip 46 tūkst. asmenų palaikymo. Akivaizdu, jog šis klausimas reikalauja išsamesnės diskusijos su suinteresuotais asmenimis (tokiais, kaip Ieškovas) bei plačiąja visuomene, todėl, iki bus surastas bendras sprendimas dėl žydų kapinių išsaugojimo, rekonstrukcijos darbai turi būti sustabdyti.

21. Teismo posėdžių metu ankstesnė visų ieškovų atstovė advokato padėjėja Evelina Dobrovolska, o jai pasitraukus iš bylos ieškovų Yosef Yizhak Pines, Ayelet May, Elijah Chaim Rubenstein atstovai advokato padėjėja Salvija Sriubienė ir advokatas Modestas Sriubas palaikė procesiniuose dokumentuose išdėstytus reikalavimus, paaiškino faktines aplinkybes, prašė ieškinį tenkinti. Atstovai paaiškino, kad dėl bylos specifikos ieškovai neturi galimybės giminystės ryšių įrodinėti civilinės būklės aktų įrašais. Ieškovai įsitikinę, kad Sporto rūmų rekonstrukcija padarys žalą jiems neturtinę žalą. Byloje esantys įrodymai patvirtina, kad pastatas stovi kapinių teritorijoje.

Atsakovės valstybės įmonės Turto banko atsikirtimų santrauka

22. Atsakovė su ieškinio reikalavimais nesutinka, prašo ieškinį atmesti.

23. Atsiliepime į ieškinį (3 t. 1-14 e. b. l.) ir triplike (8 t. 20-35 e. b.l.) atsakovė nurodo, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 597 „Dėl Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos ir pritaikymo kongresams, konferencijoms ir kultūriniais renginiams projekto pripažinimo valstybei svarbiu projektu“ Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos ir pritaikymo kongresams, konferencijoms ir kultūriniais renginiams projektas buvo pripažintas valstybei svarbiu projektu, kurio tikslas – įrengti naują kongresų, konferencijų ir kultūrinių renginių centrą, skatinti ir plėtoti dalykinį (konferencinį) turizmą, siekiant padidinti Lietuvos žinomumą ir turizmo sektoriaus konkurencingumą bei sudarant sąlygas pritraukti investicijas. Nutarimu Projektą įgyvendinti buvo pavesta valstybės įmonei Turto bankui.

24. Kultūros paveldo departamento Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba, siekdama išsaugoti unikalios architektūros Vilniaus koncertų ir sporto rūmus, 2006 m. liepos 4 d. įrašė juos į Kultūros vertybių registrą. 1971 m. statytas pastatas pasižymi istorinėmis architektūrinėmis vertingosiomis savybėmis: išsiskiria savo fasadu, konstrukcijomis bei originaliu maždaug dešimties tonų svorio bangos formos stogu. Istorškai Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatas patenka į Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių teritoriją.

25. Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vieta (toliau — Kapinės) 2008 metais buvo įtraukta į Kultūros vertybių registrą. Siekiant apsaugoti Kapines, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba 2008-04-08 aktu Nr. KPD-RM-672 joms suteikė teisinę apsaugą bei apibrėžė teritorijos ribas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009-05-18 protokolu Nr. 39 pritarė Kultūros paveldo departamento pasiūlytoms Kapinių teritorijos ir apsaugos nuo fizinio poveikio pozonio riboms. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. ĮV-111 „Dėl Vilniaus senojo miesto vietos su priemiesčiais komplekso (A1610K2) dalies, apimančios teritoriją tarp Rinktinės ir Olimpiečių gatvių – Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos (unikalus kodas Kultūros vertybių registre: 31812) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano patvirtinimo“ buvo patvirtintas Vilniaus senojo miesto vietos su priemiesčiais komplekso (A1610K2) dalies, apimančios teritoriją tarp Rinktinės ir Olimpiečių gatvių – Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialusis planas (teritorijos ir apsaugos zonos ribų planas). Specialiojo plano sprendiniais užtikrinamas Kapinių išsaugojimas, sudarytos teisinės sąlygos tvarkyti šią teritoriją, nepažeidžiant vertingųjų savybių, išryškinant istorinę ir memorialinę vietos svarbą. Vadovaujantis nurodytais dokumentais, į juose nustatytas ir patvirtintas Kapinių ribas Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatas nepatenka.

26. 2009 m. rugpjūčio 26 d. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos, Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto ir Lietuvos žydų bendruomenės atstovai pasirašė deklaraciją – susitarimą, kuriuo buvo pritarta Kapinių teritorijos ir apsaugos zonos riboms, sutarta toliau bendradarbiauti dėl Kapinių įamžinimo. Šiuo Susitarimu tiek Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto, tiek Lietuvos žydų bendruomenės atstovai sutiko su Vyriausybės patvirtintomis Kapinių ribomis, į kurias Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatas nepatenka. Be to, minėtos žydų organizacijos išreiškė savo pritarimą tam, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmai išliktų, nekėlė jokių reikalavimų dėl Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastato nugriovimo, jos sutinka ir pritaria Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastato išsaugojimui ir rekonstrukcijai.

27. 2009 m. Susitarimu taip pat buvo patvirtintos Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos teritorijos ir apsaugos zonos paveldosaugos sąlygos, pagal kurias draudžiama vykdyti žemės judinimo darbus Kapinių teritorijoje, bet, gavus Lietuvos žydų bendruomenės sutikimą, leidžiama vykdyti žemės judinimo darbus galimose Kapinių apsaugos zonos funkcinėse zonose A (Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatas patenka į zoną A) ir C, jei tai susiję su esamų inžinerinių statinių ir (ar) Vilniaus koncertų ir sporto rūmų tvarkymo darbais (Paveldosaugos sąlygų 13 punktą).

28. Vyriausybės Nutarimu Projektą pavedus įgyvendinti Turto bankui, Ministras Pirmininkas Finansų ministerijai ir Turto bankui pavadė visus su Projekto įgyvendinimu susijusius klausimus derinti su Lietuvos žydų bendruomene, Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu bei jo paskirtaisiais atstovais ir apmokėti visas su tuo susijusias išlaidas. Turto bankas, kaip Projekto vykdytojas, siekdamas tinkamai įgyvendinti Projektą ir užtikrinti Kapinių bei jose esančių vertybių apsaugą, bendradarbiauja su Lietuvos žydų bendruomenės, Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto paskirtais ekspertais ir atstovais, derina Projekto sprendinius, teikia informaciją, konsultuojasi, užtikrina tinkamą nurodytų organizacijų atstovų dalyvavimą, apmokėdamas jų kelionių, apgyvendinimo ir kitas būtinas išlaidas.

29. 2016 m. gegužės 5 d. Vilniuje vykusio susitikimo su Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto ir Lietuvos žydų bendruomenės atstovais metu Turto bankas pristatė

Vilniaus Sporto rūmų pritaikymo Kongresų centrui priešprojektinius siūlymus, pagal kuriuos planuojama rekonstruoti Vilniaus koncertų ir sporto rūmus. LR Vyriausybė ir Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetas raštu suderino papildomas sąlygas, užtikrinančias Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto atstovų teisę prižiūrėti ir kontroliuoti Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastato rekonstrukciją. Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto prezidentas vyriausiasis rabinas Elyakim Schlesinger 2016 m. gegužės 16 d. raštu patvirtino Sporto rūmų pritaikymo kongresų centrui priešprojektinius pasiūlymus, taip pat nurodė, jog šis šalių susitarimas neabejotinai užtikrins Kapinių, kaip istorinės ir šventos vietos įamžinimą bei išsaugojimą, o taip pat ir rekonstruoto Kongresų centro pastato tinkamą naudojimą.

30. Prevencinį ieškinį gali pareikšti specialus subjektas – asmuo, kuriam gresia žala. Nesant byloje jokių įrodymų, jog Sporto rūmų teritorijoje yra palaidoti ieškovo giminaičiai, traktuotina, jog jokia žala ieškovui negresia. Atsakovo įsitikinimu, nagrinėjamoje byloje ieškovas neturi teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi. Byloje nėra jokių įrodymų, patvirtinančių ieškovo giminystės ryšį su R. Abraham (kapas Nr. 149, įrašytas ir pažymėtas žemėlapyje Klausner'io knygoje) ir Khana Vilner (kapas Nr. 37, įrašytas ir pažymėtas žemėlapyje Klausner'io knygoje). Asmens pavardės sutapimas jokių būdų neįrodo asmens giminystės ryšio. Asmenų giminystės santykius patvirtina tik civilinės būklės aktų įrašai ir jų pagrindu išduodami liudijimai. Liudytojų parodymų dėl jų subjektyvaus pobūdžio giminystės faktams konstatuoti nepakanka. Ieškovas nėra ginčijamo materialinio teisinio santykio dalyvis ir jam nepriklauso reikalavimo teisė, tad pateiktas ieškinys turėtų būti teismo atmestas vadovaujantis CPK 5 straipsniu.

31. Prevenciniu ieškiniu negali būti reikalaujama nutraukti savaime teisėtus veiksmus. Šiuo atveju ieškovas atsakovo būsimais neteisėtais veiksmais nurodė atsakovo veiksmą – Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio rekonstravimą. Turto banko įsitikinimu, minėto objekto rekonstravimas nėra ir negali būti laikomas neteisėtu veiksmu. Rekonstrukcija bus vykdoma siekiant įgyvendinti Projektą, vykdam LRV nutarimą. Statinio rekonstrukcija yra teisėtas veiksmas, jeigu jis atliekamas gavus leidimą, turint projektą ir vykdomas laikantis projekto bei statybos taisyklių. Ieškovas, įrodinėdamas atsakovo neteisėtus veiksmus, nenurodo jokių teisės aktų nuostatų, kurios yra pažeidžiamos, o remiasi abstrakčiais teiginiais bei prielaidomis.

32. Siekiant apsaugoti žydų kapines, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarnyba 2008 m. balandžio 8 d. aktu Nr. KPD-RM-672 joms suteikė teisinę apsaugą bei apibrėžė teritorijos ribas, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009-05-18 protokolu Nr. 39 pritarė Kultūros paveldo departamento pasiūlytomis Kapinių teritorijos ir apsaugos nuo fizinio poveikio pozonio riboms. Tai, kad žydų kapinių teritorija nepatenka į Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio teritorijos ribas patvirtina ir byloje teikiami Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. vasario 19 d. Nr. IV-111 įsakymas „Dėl Vilniaus senjo miesto vietos su priemiesčiais komplekso dalies, apimančios teritoriją tarp Rinktinės ir Olimpiečių gatvių – Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano patvirtinimo“ bei 2016 m. UAB „Geobaltic“ atlikti geofiziniai tyrimai. Taigi, pateikti įrodymai patvirtina, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastato užimamas plotas ribojasi su kapinių teritorija, tačiau į ją nepatenka.

33. Kapinių teritorijoje jokie žemės judinimo darbai nebus atliekami. 2009 m rugpjūčio 26 d. Kultūros paveldo departamento, Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto ir Lietuvos žydų bendruomenės atstovų pasirašyta deklaracija –susitarimu patvirtintų Paveldosaugos sąlygų 13 punkte įtvirtinta nuostata, jog kapinių teritorijoje draudžiama vykdyti žemės judinimo darbus. Tuo tarpu Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio teritorijoje (funkcinėje zonoje „A“) leidžiama vykdyti žemės judinimo ir statybos darbus, tačiau tik tose vietose, kur nėra aptikta esminių žmogaus palaičių, archeologinių radinių (struktūrų). Šioje zonoje visi žemės judinimo darbai bus atliekami prižiūrint archeologui bei Lietuvos žydų bendruomenės įgaliotam atstovui (Paveldosaugos sąlygų 14 punktas). Tiek Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos projekto techninė specifikacija (techninės specifikacijos 1 priedas „Reikalavimai Vilniaus kongresų centro

infrastruktūrai“), tiek 2019 m. sausio 17 d. Techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros paslaugų sutartis (Sutarties 7.9, 13.7 punktai), tiek Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pritaikymo kongresų centrui priešprojektiniai pasiūlymai, kuriems pritarė Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetas, numato Kapinių apsaugą bei jų išsaugojimą. Taigi, iš išdėstytų argumentų akivaizdu, jog atsakovas, vykdydamas Vilniaus sporto rūmų rekonstrukciją, jokių neteisėtų veiksmų neatliks.

34. Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetas (CPJCE) yra Europos svarbiausia halachic (žydų įstatymų) viršenybės ir priežiūros organizacija. Lietuvos žydų bendruomenė yra Lietuvos žydų ir žydų organizacijų interesus ginanti organizacija, kurios vienas iš svarbiausių veiklos tikslų yra visokeriopai skatinti tautinės kultūros tęstinumą ir įvairiapusį jos plėtojimą, žydų kultūrinio paveldo ir jo paminklų išsaugojimą ir puoselėjimą, ypatingą reikšmę teikiant žydų kapinių išsaugojimui, masinių žydų žudynių ir kovos vietų. Šių organizacijų bei jų atstovų dalyvavimas ir priežiūra yra garantija, kad įgyvendinant Projektą ir atliekant Vilniaus sporto rūmų pastato rekonstrukciją bus užtikrintas tinkamas Kapinių, kaip istorinės ir šventos vietos bei joje esančių mirusiųjų palaikų išsaugojimas bei pagarba jiems.

35. Energijos vartojimo audito išvada patvirtina, jog pastato būklė bloga, vizualinės apžiūros metu buvo nustatyta daug defektų. Nerekonstravus minėto pastato kyla grėsmė jo išsaugojimui, pastatas gali sugriūti. 2006 m. pastatas įtrauktas į Kultūros vertybių registrą, jis pasižymi istorinėmis architektūrinėmis vertingosiomis savybėmis.

36. Atsakovas neketina suprojektuoti priestato, kuris patektų į Senųjų žydų Šnipiškių kapinių teritoriją. Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos projekto techninės specifikacijos II dalies Projektavimo reikalavimai 5 punkte numatoma, jog Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastato dešinėje pusėje (vidiniame kiemelyje) ketinama suprojektuoti priestatą, kurio konstrukcijos turi būti įrengiamos ant kongresų centro pastato ir vidiniame kiemelyje esančio administracinio pastato (garažo). Atsakovas pažymi, jog nors priestatas ir patenka į kapinių teritoriją, tačiau jokie žemės judinimo darbai nebus atliekami, o priestato konstrukcijos bus įrengiamos ant jau esančio administracinio pastato.

37. Atsakovas nurodo, jog rekonstruojant pastatą, sunkioji technika per žydų kapinių memorialines vietas nevažinės. Žemės sklypas, kuriame yra Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatas, ribojasi su Rinktinės bei Olimpiečių gatvėmis. Iš Olimpiečių gatvės yra įrengtas įvažiavimas prie Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastato. Gatvės ir takai bus suprojektuotos ne kapinių memorialinėse vietose.

38. Atsakovas visiškai nesutinka su ieškovo argumentu, jog rekonstruojant Vilniaus koncertų ir sporto rūmus bus išniekinti jų teritorijoje esantys ieškovo protėvių palaikai, tuo pažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 26 straipsnyje numatytą tikėjimo laisvę. Kapinių teritorijoje jokie žemės judinimo darbai nebus atliekami. Atsakovas atliks visus reikiamus veiksmus, kad žydų kapinės būtų išsaugotos. Įgyvendinant projektą, bus sutvarkyta Kapinių teritorija, bus įrengtos memorialo vietos, kurios įprasmins esančias Kapines ir informuos visuomenę apie šios teritorijos svarbą ir istoriją. Atsakovas, įgyvendindamas Projektą, nepažeis jokių tarptautinių ar Lietuvos Respublikoje galiojančių teisės aktų ir (ar) ieškovo teisių, todėl jokių neteisėtų veiksmų neatliks.

39. Ieškovas, reikšdamas prevencinį ieškinį, būtinąsios jo sąlygos – realios žalos grėsmės – neįrodė, o apsiribojo vien abstrakčiu teigimu, kad atsakovo veiksmai kelia grėsmę. Žalos atsiradimą eliminuoja ta aplinkybė, jog, kaip minėta aukščiau, kapinių teritorijoje jokie statinio rekonstravimo darbai nebus vykdomi, vadinasi, dėl statinio rekonstrukcijos darbų nebus išniekintos kapavietės. Taigi, akivaizdu, jog jokios potencialios žalos atsiradimo grėsmės nėra. Ieškovui jokia asmeninė žala taip pat negali būti padaryta, nes byloje nėra jokių įrodymų, patvirtinančių, kad adresu Rinktinės g. 1, Vilniuje būtų palaidoti jo giminaičiai. Ieškovas byloje neįrodė, jog atsakovas atliko ar ateityje ketina atlikti kokius nors neteisėtus, nepagrįstus veiksmus,

dėl kurių kiltų reali žalos atsiradimo grėsmė, taip pat ieškovas neįrodė realios grėsmės bei galimos būsimos žalos atsiradimo fakto, todėl jo prevencinis ieškinys yra nepagrįstas bei atmestinas.

40. Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos ir pritaikymo kongresams, konferencijoms ir kultūriniais renginiais projektas, kaip valstybei ir visai visuomenei svarbus bei naudingas projektas, atitinka viešąjį interesą. Nerekonstravus minėto statinio ir neįgyvendinus projekto, nukentėtų valstybės ir visuomenės interesai (viešas interesas).

41. Patenkinus ieškinį, žalos atsiradimo galimybė kaip tik padidėtų. Minėta, jog Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio būklė bloga, tad tenkinus ieškovo ieškinį ir atsakovui uždraudus jį rekonstruoti, kiltų jo sugriuvimo rizika. Sugriuvus minėtam pastatui ar vykdant jo griovimo darbus, kiltų dar didesnė grėsmė ne tik žmonių saugumui, bet ir Kapinių bei jose esančių mirusiųjų žmonių palaikų išsaugojimui, t. y. būtų atliekami žemės judinimo darbai ne tik statinio teritorijos ribose, bet ir kapinių teritorijoje. Be to, neatlikus pastato rekonstrukcijos ir neįgyvendinus Projekto, būtų padaryta tiesioginė žala valstybei ir visuomenei, nes nebūtų išsaugota Lietuvai istoriškai reikšminga kultūros paveldo vertybė. Taip pat, neįkūrus specialaus tarptautinio lygio konferencijų centro, kuriame tilptų bent 2 500 dalyvių, Lietuva prarastų savo konkurencingumą ir regioniniu, ir europiniu ar pasauliniu lygiu, tai neigiamai įtakotų ekonominį, socialinį kultūrinį, politinį šalies gyvenimą.

42. Europos Žydų kapinių išsaugojimo komitetas (CPJCE) yra Europos svarbiausia halachic (žydų įstatymų) viršenybės ir priežiūros organizacija, įkurta dar 1992 m. kaip rabinų valdžios institucija dėl žydų įstatymų, susijusių su laidojimo vietomis. Minėta organizacija aktyviai saugoja žydų kapines ir masines kapavietes visoje Europoje. Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetas sudarytas iš rabinų ekspertų komandos, kuri teikia patarimus organizacijoms ir bendruomenėms, veikiančioms žydų laidojimo vietose. Be to, ši organizacija buvo ir Amerikos žydų komiteto koalicijos „Apsaugok atmintį“ dalis. Europos Taryba taip pat pripažino Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto vaidmenį paminint jį 2012 m. gegužės mėn. rezoliucijoje dėl žydų kapinių. Šios organizacijos bei jos atstovų dalyvavimas ir priežiūra yra garantija, kad atliekant Vilniaus sporto rūmų pastato rekonstrukciją bus užtikrintas tinkamas Kapinių, kaip istorinės ir šventos vietos bei joje esančių mirusiųjų palaikų išsaugojimas bei pagarba jiems. Lietuvos žydų (Litvakų) bendruomenės įstatų 2 skirsnio 2 dalies nuostatų matyti, kad ši bendruomenė atstovauja savo narius visuomeninėse, valstybinėse Lietuvos, Europos Sąjungos ir tarptautinėse institucijose bei organizacijose, gina jų pilietines teises, nacionalinius, kultūrinius, religinius, turtinius ir kitus viešuosius interesus. Ši bendruomenė vienija 31 narių organizaciją visoje Lietuvoje, todėl Lietuvos žydų (Litvakų) bendruomenės pritarimas patvirtina, kad šios bendruomenės nariai sutinka ir pritaria Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastato išsaugojimui ir rekonstrukcijai. Kauno žydų bendruomenė pritaria Pastato rekonstravimui, o ieškovo nurodoma Kauno religinė žydų bendruomenė nėra Lietuvos žydų (Litvakų) bendruomenės narys, todėl ieškovo teiginys, kad dalis Lietuvos žydų (Litvakų) bendruomenės narių nepalaiko tokio sprendimo, yra nepagrįstas.

43. Kapinių teritorijoje jokie žemės judinimo darbai nebus atliekami. Šį faktą patvirtina byloje teikiamas 2009 m. rugpjūčio 26 d. Kultūros paveldo departamento, Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto ir Lietuvos žydų bendruomenės atstovų pasirašyta deklaracija — susitarimas. Minėtu susitarimu patvirtintų Paveldosaugos sąlygų 13 punkte įtvirtinta nuostata, jog kapinių teritorijoje draudžiama vykdyti žemės judinimo darbus. Tuo tarpu Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio teritorijoje (funkcinėje zonoje „A“) leidžiama vykdyti žemės judinimo ir statybos darbus, tačiau tik tose vietose, kur nėra aptikta esminių žmogaus palaikų, archeologinių radinių (struktūrų). Šioje zonoje visi žemės judinimo darbai bus atliekami prižiūrint archeologui bei Lietuvos žydų bendruomenės įgaliotam atstovui (Paveldosaugos sąlygų 14 punktą). Taip pat byloje teikiami tiek Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos projekto techninė specifikacija (techninės specifikacijos 1 priedas „Reikalavimai Vilniaus kongresų centro infrastruktūrai“), tiek 2019 m. sausio 17 d. Techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo

priežiūros paslaugų sutartis (Sutarties 7.9, 15.7 punktai), tiek Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pritaikymo kongresų centrui priešprojektiniai pasiūlymai, kuriems pritarė Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetas, numato Kapinių apsaugą bei jų išsaugojimą. Taigi, iš išdėstytų argumentų akivaizdu, jog atsakovas, vykdydamas Vilniaus sporto rūmų rekonstrukciją, jokių neteisėtų veiksmų neatliks.

44. Sporto rūmų konstrukcijose ir po Sporto rūmų pastatu nėra išlikę jokių žydų kapinių. Be to, siekiant tinkamai įgyvendinti valstybei svarbų ekonominį ir kultūrinį projektą – Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos ir pritaikymo kongresams, konferencijoms ir kultūriniais renginiams projektą, visi sprendimai dėl minėto objekto rekonstravimo buvo, yra ir bus derinami su Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu bei Lietuvos žydų (Litvakų) bendruomene. Šių organizacijų bei jų atstovų dalyvavimas ir priežiūra yra garantija, kad įgyvendinant Projektą ir atliekant Vilniaus sporto rūmų pastato rekonstrukciją bus užtikrintas tinkamas Kapinių, kaip istorinės ir šventos vietos bei joje esančių mirusiųjų palaikų išsaugojimas bei pagarba jiems. Paminėtina ir tai, jog pastato rekonstrukcijos techninio projekto rengimo stadijoje įvyko ne vienas susitikimas, o šių metų gruodžio pradžioje vyko susitikimas su Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto bei Lietuvos žydų (Litvakų) bendruomenės atstovais, kuriame buvo suderinti esminiai Vilniaus kongresų centro projektiniai sprendiniai ir rangos darbų vykdymo sąlygos. Taigi, nurodytos aplinkybės paneigia visus ieškovo ieškinyje ir dublike nurodytus argumentus dėl atsakovo neva neteisėtų veiksmų bei žalos atsiradimo grėsmės ateityje.

45. Kapinių teritorijoje jokie žemės judinimo darbai nebus atliekami, o Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio teritorijoje (funkcinėje zonoje „A“) bus leidžiama vykdyti žemės judinimo ir statybos darbus, tačiau tik tose vietose, kur nebus aptikta esminių žmogaus palaikų, archeologinių radinių (struktūrų). Priešingai, iš Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pritaikymo kongresų centrui priešprojektinių pasiūlymų ir kitų byloje teikiamų įrodymų matyti, kad atsakovas atliks visus reikiamus veiksmus, kad žydų kapinės būtų išsaugotos. Be to, įgyvendinant Projektą, bus sutvarkyta Kapinių teritorija, bus įrengtos memorialo vietos, kurios įprasmins esančias kapines ir informuos visuomenę apie šios teritorijos svarbą ir istoriją. 2019 m. spalio 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybėje įvyko pasitarimas dėl patalpų Šnipiškių žydų kapinėms įamžinti, kuriame nutarta, jog tikslinga patalpas, esančias Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastate (patalpos pažymėtos kadastrinių matavimų byloje Nr. 13/17028, patalpos nuo P-122 iki P-137, bendras patalpų plotas 350,6 kv. m), pritaikyti Šnipiškių žydų kapinėms įamžinti. Taigi, 2019 m. spalio 24 d. susitarimas patvirtina, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastate bus įrengtas 350 kv. m. muziejus, skirtas Šnipiškių žydų kapinėms įamžinti.

46. Atsakovas, įgyvendindamas Projektą, nepažeis jokių tarptautinių ar Lietuvos Respublikoje galiojančių teisės aktų ir (ar) ieškovo teisių, todėl jokių neteisėtų veiksmų neatliks. Be to, ieškovas taip pat nepateikė jokių objektyvių įrodymų, kuriais pagrįstų savo teiginį dėl atsakovo neteisėtų veiksmų, todėl šis abstraktus pobūdžio argumentas yra atmestinas kaip nepagrįstas. Priešingai, atsakovas kaip tik stengiasi sutvarkyti kapinių teritoriją ir ją įamžinti.

47. Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio rekonstravimas nėra neteisėtas veiksmas. Priešingai, nerekonstravus minėto statinio ir neįgyvendinus Projekto, nukentėtų valstybės ir visuomenės interesai (viešas interesas). Be to, be ekonominės ir kultūrinės Projekto įgyvendinimo svarbos, statinį būtina rekonstruoti dar ir dėl to, jog kyla grėsmė jo sugriuvimui. Pažymėtina, kad 2006 m. pastatas įtrauktas į Kultūros vertybių registrą, jis pasižymi istorinėmis architektūrinėmis vertingosiomis savybėmis, tad akivaizdu, jog jį būtina išsaugoti.

48. Uždraudus valstybės įmonei Turto bankui atlikti Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio rekonstravimą, būtų pažeistas viešasis interesas, būtų padaryta tiesioginė žala valstybei ir visuomenei, nes nebūtų pasiekti valstybės strateginiai tikslai, Lietuva prarastų savo konkurencingumą ir regioniniu, ir europiniu ar pasauliniu lygiu, tai neigiamai įtakotų ekonominį, socialinį kultūrinį, politinį šalies gyvenimą, taip pat nebūtų išsaugota Lietuvai istoriškai reikšminga kultūros paveldo vertybė.

49. Kapinių teritorijoje jokie pastato rekonstravimo darbai nebus vykdomi, vadinas, dėl pastato rekonstrukcijos darbų nebus išniekintos kapavietės. Tose pastato dalyse, kuriuose nebus aptikta esminių žmogaus palaikų, archeologinių radinių (struktūrų) bus leidžiama vykdyti žemės judinimo ir statybos darbus, tačiau akcentuotina, kad vykdant statybos darbus, Šnipiškių žydų kapinių teritorijoje transporto priemonės ir kiti statybos procese dalyvaujantys įrengimai galės judėti tik ant specialiai įrengtų takų, kuriuos dengs geotekstilė ir atitinkamas užpildas. Statybinio transporto parkuoti ir saugoti kapinių teritorijoje nebus leidžiama, be to, visi darbai bus atlikti prižiūrint Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto atstovams ir pagal jų teikiamus nurodymus. Atliekant pastato rekonstravimo darbus bus imtasi visų inžinerinių, saugumo ir kitų priemonių, siekiant nepakenkti kapinių teritorijai. Patenkinus ieškinį, žalos atsiradimo galimybė padidėtų. Minėta, jog Vilniaus koncertų ir sporto rūmų statinio būklė bloga, tad tenkinus ieškovo ieškinį ir atsakovui uždraudus jį rekonstruoti, kiltų jo sugriuvimo rizika. Sugriuvus minėtam pastatui ar vykdant jo griovimo darbus, kiltų dar didesnė grėsmė ne tik žmonių saugumui, bet ir Kapinių bei jose esančių mirusiųjų žmonių palaikų išsaugojimui, t. y. būtų atliekami žemės judinimo darbai ne tik statinio teritorijos ribose, bet ir kapinių teritorijoje. Be to, neatlikus pastato rekonstrukcijos ir neįgyvendinus projekto, būtų padaryta tiesioginė žala valstybei ir visuomenei, nes nebūtų išsaugota Lietuvai istoriškai reikšminga kultūros paveldo vertybė.

50. Teismo posėdžių metu atsakovės atstovai palaikė procesiniuose dokumentuose išdėstytą poziciją, prašė ieškinį atmesti, paaiškino juose nurodytas aplinkybes. Atsakovės atstovai teismo posėdžių metu akcentavo, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatas nėra Senujų žydų Šnipiškių kapinių teritorijoje. Žmonės laidojami apie 2 m gylyje, o statant pastatą, buvo iškasta apie 6 m gylio duobė pamatams, todėl visi palaidojimai, jei tokie buvo toje teritorijoje, buvo sunaikinti. Nei po pastatu, nei pastato konstrukcijose žmonių palaikų nėra. Rekonstruojant pastatą, bus sutvarkyta aplinka, įamžintos kapinės, o dalyje pastato bus įrengtas muziejus. Darbai bus atliekami dalyvaujant žydų bendruomenės atstovams, kurie, radus žmonių palaikų, turės teisę darbus stabdyti. Ten, kur yra duomenų apie išlikusius palaidojimus, žemės judinimo darbai nebus atliekami. Ieškovai neįrodė asmeninio suinteresuotumo byla, neįrodė atsakovo veiksmų neteisėtumo, taip pat neįrodė, kad yra grėsmė žalai jų atžvilgiu kilti.

Trečiojo asmens Lietuvos Respublikos Vyriausybės, atstovaujamos Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, pozicija

51. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, atstovaujama Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, nesutinka su prevenciniu ieškiniu. Lietuvos Respublikos Vyriausybė iš esmės pritaria valstybės įmonės Turto banko 2019 m. birželio 13 d. atsiliepime į prevencinį ieškinį nurodytiems motyvams ir argumentams ir prašo ieškovo prevencinį ieškinį atmesti. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 9 d. nutarimo Nr. 597 „Dėl Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos ir pritaikymo kongresams, konferencijoms ir kultūriniais renginiams projekto pripažinimo valstybei svarbiu projektu“ 1 punkte ir 2.1.1 papunktyje buvo nustatyta, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos ir pritaikymo kongresams, konferencijoms ir kultūriniais renginiams projektas (toliau – Projektas) buvo pripažintas valstybei svarbiu projektu, kurio tikslas – įrengti naują kongresų, konferencijų ir kultūrinių renginių centrą, skatinti ir plėtoti dalykinį (konferencinį) turizmą, siekiant padidinti Lietuvos žinomumą ir turizmo sektoriaus konkurencingumą bei sudarant sąlygas pritraukti investicijas. Centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojui – valstybės įmonei Turto bankui yra pavesta įgyvendinti Vilniaus kongresų centro projektą. Lietuvos Respublikos Vyriausybės interesus atsakovo pusėje gina valstybės įmonė Turto bankas, todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės interesų gynyba Lietuvos Respublikos Vyriausybės vardu yra užtikrinta ir pakankama. LRV, atsižvelgdama į tai kas išdėstyta, ir į tai, kad daugiau informacijos, susijusios su šia byla, nedisponuoja, prašo teismo nagrinėti šią civilinę bylą LRV atstovui nedalyvaujant.

Trečiojo asmens Vilniaus miesto savivaldybės administracijos pozicija

52. Trečiasis asmuo Vilniaus miesto savivaldybės administracija atsiliepime į patikslintą ieškinį su jo reikalavimais nesutinka (2 t., 152-155 e. b. l.). Nurodo, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmai nuosavybės teise priklauso Lietuvos Respublikai ir patikėjimo teise yra valdomi atsakovo VĮ „Turto banko“. Nuo 2006-07-04 Sporto rūmai yra įregistruoti Kultūros vertybių registre (unikalus objekto kodas 17400). Kultūros vertybių registre nuo 2008-04-08 yra įregistruota Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vieta (unikalus objekto kodas 31812). Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2008 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1044 „Dėl Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pritaikymo Kongresų centrui projekto pripažinimo valstybei svarbiu kultūriniu projektu“ pripažino Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pritaikymo Kongresų centrui projektą valstybei svarbiu kultūriniu projektu.

53. Kartu su ieškiniu Ieškovo pateiktose Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros paslaugų pirkimo sąlygose numatyta, jog projektiniai pasiūlymai privalės būti derinami su Kultūros paveldo departamentu, Lietuvos žydų bendruomene, Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu. Techninės specifikacijos 1 priede nurodyta, jog teritorijos rekonstravimo ir projektavimo sąlygos buvo suderintos su Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu, sutarta, jog projekto sprendiniai, kurie siejasi su žemės judinimu ar sąlyčiu su ja turi būti pristatyti ir suderinti su Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto atstovais; tik gavus komiteto pritarimą gali būti pradėti rekonstrukcijos darbai; darbai susieti su žemės darbais atliekami tik su rabino priežiūra, rabinas esant aptiktam palaiškų, kapavietės fragmentui ar kapavietei gali sustabdyti darbus, iki atskiro sprendimo priėmimo ir t.t.; atsižvelgiant į tai, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmų sklypas yra Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių (unikalus objekto kodas 31812) teritorijoje, sklypo tvarkymo sprendiniai turi nepažeisti minėto objekto vertingųjų savybių bei darniai susijungti su planuojamais teritorijos memorializavimo sprendimais. Pagal Techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros paslaugų sutarties projekto 7.9 punktą projektuotojas privalo nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 10 darbo dienų ar kitą Užsakovo nurodytą protingą terminą, patikrinti ar pataisyti Techninį projektą pagal Užsakovo pateiktus pasiūlymus bei pastabas ir/arba pagal kompetentingų valstybės ar savivaldybės institucijų pastabas ir/arba Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto ir/arba Lietuvos žydų bendruomenės ir/arba statybos darbų rangovo pateiktas pastabas.

54. Vilniaus miesto savivaldybės administracija nagrinėjamu atveju pritaria, kad atsižvelgiant į ypatingas rekonstruoti ketinamų Sporto rūmų teritorijos istorines aplinkybes, Lietuvos valstybės bei žydų tautos interesai privalo būti derinami ir Sporto rūmų rekonstrukcijos projektas įgyvendinamas nepažeidžiant Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių apsaugos ir vertingųjų savybių. Vis tik, atsižvelgiant į tai, kad Sporto rūmų pastato rekonstrukcijos projekto svarba yra patvirtinta nacionaliniu lygiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės, tuo tarpu ieškovo ieškinyje nei atsakovo neteisėti veiksmai, nei ieškovui gresianti reali žala nėra įrodyti. Sporto rūmų rekonstrukcija pritaikant pastatą Kongresų centrui, laikantis aukščiau nurodytų derinimo su žydų tautybės asmenų interesus atstovaujančiomis organizacijomis sąlygų, laikytina teisėta bei būtina, o ieškovo reikalavimas uždrausti atlikti Sporto rūmų pastato rekonstrukciją yra netenkintinas.

Trečiojo asmens Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pozicija

55. Trečiasis asmuo atsiliepimu su ieškiniu reikalavimais nesutinka. Nurodo, kad su Lietuvos Respublikos Vyriausybe yra pasiektas susitarimas dėl kapinių išsaugojimo. Bylą prašo nagrinėti atstovui nedalyvaujant.

Teismas

k o n s t a t u o j a :

56. Byloje nustatyta, kad Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba 2008-04-08 aktu Nr. KPD-RM-672 (3 t. 15-20 e. b.1.) Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietai suteikė teisinę apsaugą bei apibrėžė teritorijos ribas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009-05-18 protokolu Nr. 39 pritarė Kultūros paveldo departamento pasiūlytomis Kapinių teritorijos ir apsaugos nuo fizinio poveikio pozonio riboms. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. ĮV-111 „Dėl Vilniaus senjojo miesto vietos su priemiesčiais komplekso (A1610K2) dalies, apimančios teritoriją tarp Rinktinės ir Olimpiečių gatvių – Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos (unikalus kodas Kultūros vertybių registre: 31812) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano patvirtinimo“ buvo patvirtintas Vilniaus senjojo miesto vietos su priemiesčiais komplekso (A1610K2) dalies, apimančios teritoriją tarp Rinktinės ir Olimpiečių gatvių – Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialusis planas (teritorijos ir apsaugos zonos ribų planas). Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vieta yra valstybės saugomas objektas, dėl jo vertingųjų archeologinio, istorinio, memorialinio savybių pobūdžio.

57. Kultūros paveldo departamento prie kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2008 m. balandžio 8 d. akto Nr. KPD-RM-672 13.2.4 punkte nurodyta, kad vertingosios savybės žemės ir jos paviršiaus elementai - reljefas (dalis teritorijos buvo suardyta XIX a. 1-oje pusėje statant šioje vietoje gynybinius įtvirtinimus, dalis teritorijos buvo iškasinėta, išskirstyta XX a. vid. ir vėliau statant sporto kompleksą bei Koncertu ir sporto rūmus bei planuojant jų aplinką; dali teritorijos užima gatvė ir asfaltuotos automobiliu stovėjimo aikštelės; ; palaikai ir jų liekanos. Akto 13 .5 punkte pateikiama informacija: „palaidoti Vilniaus m. gyventojai. Kapinės šioje vietoje funkcionavo nuo XVI a. (gal ir nuo XV a. pab.). Jose buvo palaidotas žydu mokslininkas, vienas žymiausių Talmudo aiškintojų Elijahu ben Šlomo Zalman (Vilniaus Gaonas) (1720-1797). 1948 m. Vilniaus Gaono, jo artimųjų palaikai buvo perkelti i Naująsias žydų kapines (Olandų gatvėje), 1963 m. palaikai perkelti į Sudervės žydų kapines. Kapinių Šnipiškėse teritorija palaipsniui kito žydams įsigyjant aplinkinius sklypus, kartu perimant buvusiu žemės naudotoju mokesčių mokėjimą už žemę. Kapinės sujungtos į vieną sklypą ir didžiausią teritoriją (4,3 ha) pasiekė XVIII ir XIX a. sandūroje. Visa kapiniu teritorijos žemė (gauta ir įsigyta) buvo valstybinė, t. y. priklausė Vilniaus pilies ir eiguvos jurisdikcijai. Žydų kapines uždaryti carinės Rusijos administracijos nuspręsta 1817 m., bet sprendimas įgyvendintas 1831 m., kai pradėta tvirtovės statyba. Šios teritorija apėmė apie ¼ kapiniu teritorijos, o likusi teritorija buvo palikta, kaip apšaudymo laukas. Rusijos imperijos valdžia sumokėjo kompensaciją visiems, kurių žemė ir pastatai buvo nusavinti tvirtovės statybos reikmėms, neatsižvelgiant ar ta žemė buvo valstybinė ar privati. 1935 m. Lenkijos administracija buvo paskelbusi šias kapines muziejine vertybe. Sovietų valdžia po karo kapines galutinai sunaikino, o jų bei aplinkinėje teritorijoje pastatė Plaukiojimo baseiną ir Koncertų ir sporto rūmus. Dalis palaidojimų, kurių nesunaikino tvirtovės, Koncertų ir sporto rūmų bei įvairių požeminių trasų statybos darbai yra išlikę. Pastaba: kapinių ribų galimam tikslinimui ir prieš tvarkymo darbus atlikti papildomus archeologinius ir kitus tyrimus.“

58. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. ĮV-111 „Dėl Vilniaus senjojo miesto vietos su priemiesčiais komplekso (A1610k2) dalies, apimančios teritoriją tarp Rinktinės ir Olimpiečių gatvių - Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos (unikalus kodas kultūros vertybių registre: 31812) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano patvirtinimo“ Vilniaus senjojo miesto vietos su priemiesčiais komplekso (A1610K2) dalies, apimančios teritoriją tarp Rinktinės ir Olimpiečių gatvių – Vilniaus žydų

Šnipiškių senųjų kapinių vietos (unikalus kodas Kultūros vertybių registre: 31812) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialųjį planą (teritorijos ir apsaugos zonos ribų planą). Šiame dokumente pateikiama tokio pobūdžio informacija: „*kapinės įkurtos 1487 m., tačiau sinagoga pastatyta tik 1573 m., o pirmasis kapinės minintis dokumentas yra išlikęs tik iš 1592 m. Kapinių teritorija buvo plečiama joms perkant gretimą sklypą. <...> XIX a. pradžioje kapinės jau buvo užpildytos, tad jau 1817 m. perspektyviniame Vilniaus plane buvo nurodyta jų nauja vieta Antakalnyje (kur jos vėliau ir buvo įsteigtos). Šnipiškių kapinės uždarytos 1831 m. (nurodomas paskutinis palaidotasis rabinas Š. Macas), kuomet jų pietvakarinėje dalyje buvo įrengtas Vilniaus tvirtovės redutas (patį tvirtovę panaikinta 1878 m.). Vėliau iki pat kapinių oficialaus panaikinimo 1948 m. jų teritorija po truputį kito mažėdama. 1940 m. jos užėmė 3,2552 ha plotą. Uždarytų kapinių ribos koreguotos urbanizuojamoje vakarinėje ir pietinėje dalyse, o šiaurinėje ir rytinėje dalyse jos išliko daugmaž stabilios. 1955 m. panaikinus kapines prasidėjo jų antžeminių dalių naikinimas, o statant Sporto rūmus (atidaryti 1971 m.) gilių žemės kasimo darbų vietose buvo sunaikinta ir nemaža dalis pačių kapų. Tuo metu buvo panaikintos ir bet kokios paviršinės kapinių ribos, o pačių kapinių buvimo faktas nutylimas. Viešai apie čia esančias kapines vėl prabilta po 1996 m. žvalgomųjų archeologinių kasinėjimų jų spėjamoje teritorijoje (vadovas R. Žukovskis), kuomet aptikta ir nesuardytų kapų. Tačiau kapinių užimamą plotu bei jų ribomis nesidomėta iki 2005 m. Gausiausia ikonografinė medžiaga apie Šnipiškių žydų kapines yra planai. Šių kapinių ribos pažymėtos šiuo metu žinomuose 1952 m. (VAA F.1036 A. II, b.157, I.161 (rusų kalba)), 1938 m. (spausdintas (lenkų k.)), 1935 m. (skelbtas I. Klausnerio minėtoje knygoje (hebrajų kalba); 1836 m. (LVIA, f. 378, a. BS 1831, b.2556a, I. 783–784 (rusų k.)), 1832 m. (LVIA, f. 1135, a. 4, b. 424, I. 10 (rusų k.)), 1824 m. (LVIA, f. 378, a. BS 1824, b. 848, I. 3–4 (rusų k.)), 1816 m. (LVIA, f. 1135, a. 23, b. 65, I. 16, 18, 31, 32 (rusų k.)), 1807 m. (LVIA, f. 1135, a.23, b. 65, I. 25 (rusų k.)) planuose. 1933 m. ir 1808 m. žydų kapinių ribas žyminčių planų originalų buvimo vietos nežinomos, iki šiol naudojamosi tik jų savo laiku padarytomis kopijomis. Papildomi ikonografiniai šaltiniai apie Šnipiškių žydų kapines yra 1944 m. liepos 9 d. Vokietijos karinių oro pajėgų daryta Vilniaus aerofotonuotrauka, kurios pakraštyje matyti šių kapinių vaizdas, bei 1912 m. S. Prokudino-Gorskio fotografuotas šių kapinių vaizdas nuo Pilies kalno. Pirmojo šaltinių originalo saugojimo vieta nežinoma, 1912 m. nuotrauka saugoma JAV Kongreso bibliotekos Spaudinių ir fotografijų skyriuje LOT 10337, Nr. 10 (Vašingtonas). Nors 1944 m. aerofotonuotraukos autentiškumas neabejotinas, ją naudoti kaip pagrindą Šnipiškių žydų kapinių ribų lokalizacijai neleidžia jos turimos kopijos maža skiriamoji geba. Turimi duomenys apie Šnipiškių žydų kapines nėra reikiamai susisteminti (ypač jų kartografinė dalis, kuri iki šiol nei nuosekliai surinkta, nei deramai istoriškai įvertinta). Tokia padėtis neleidžia kalbėti apie tikslesnes šių kapinių ribas pagal kartografijos duomenis, kas buvo patvirtinta ir tarptautinės ekspertų komisijos 2007 m. gegužės mėnesį (punktas 1). Tokia išvada sąlygota paprasto fakto, kad tolstant nuo mūsų dienų į praeitį planų tikslumas mažėja, ko pasekoje mažėja ir jų tarpusavio tapatinimo bei užklojimo ant dabartinio topografinio pagrindo patikimumas. Esamoje medžiagos apie Šnipiškių žydų kapines pažinimo stadijoje įmanomas tik vienas labai apytikslis jos teritorijos ribų apibrėžimas apjungiant į vieną visumą skirtingų planų nurodomą jų teritoriją ir tokiu būdu ją maksimaliai išplečiant. Tas padaryta Paveldo vertinimo tarybos patvirtintame šių kapinių plane. Tikslesnes Šnipiškių žydų kapinių ribas galima nustatyti tik archeologinių tyrinėjimų metu. Be to, Specialiuoju planu apimamos teritorijos rytinėje dalyje yra Šnipiškių karmelitų kapinių vieta, kurios tikslesnės ribos irgi tebėra nežinomos.“*

59. Kaip matyti iš minimame įsakyme pateikiamos istorinės informacijos, šalia Šnipiškių žydų kapinių buvo ir Šnipiškių karmelitų kapinės: „Turimais rašytinių šaltinių duomenimis karmelitai 1720 m. priešais Vilnios žiotis pasistatė šv. Teresės medinę bažnyčią, kurią 1739 m. Oginskiai perstatė į mūrinę. Prieš 1837 m. bažnyčia buvo uždaryta, nes 1837 m. patvinusios Nerios vanduo nugriovė jos pusę. 1844 m. matomos bažnyčios liekanos panaikintos. Vėliau jos vietoje stovėjo tik kopytėlė. Karmelitų kapinės buvo šalia šios bažnyčios. Jų liekanos

buvo matomos ir po 1844 m., tačiau išnyko greičiausiai iki XX a. Šnipiškių karmelitų kapinių ribas galime išskirti 1807, 1808 m., 1816 m., 1832 m., 1840 m., 1859 m. planuose. Po 1859 m. šios kapinės planuose nebežymimos. Papildoma medžiaga yra 1837 m. tapytas J. Racinskio paveikslas, kuriame matoma Šv. Teresės bažnyčia. Pagal turimus duomenis Šnipiškių karmelitų kapinės buvo nedidelės, šliejosi prie rytinės žydų kapinių ribos jų pietrytinėje dalyje. Nežinant tikslesnių žydų kapinių ribų be archeologinių tyrinėjimų neįmanoma tiksliau lokalizuoti ir karmelitų kapinių, nes visi XIX a. pirmos pusės jų ribas vaizduojantys žemėlapiai yra labai netikslūs.

60. Kaip amatyti iš aptariamo įsakymo turinio, „Siekiant specialiojo plano sprendiniais užtikrinti Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos išsaugojimą, remiantis ikonografinės medžiagos analize, greta vertybės teritorijos nustatomas apsaugos zonos apsaugos nuo fizinio poveikio pozonis. Šis pozonis nustatomas rytų, vakarų ir pietvakarių pusėje. Šiose planuojamos teritorijos dalyse nustatytos ryškiausios istorinių planų paklaidos (žr. esamos būklės analizės brėžinius). Kadangi turima ikonografinė medžiaga labai netiksli ir planuojama teritorija nuo XIX a. labai pakitusi, apsaugos nuo fizinio poveikio pozonio ribos nustatytos taip, kad apimtų visą teritoriją, kuri skirtingų metų istoriniuose planuose žymima kaip Žydų senųjų kapinių vieta bei tuos plotus, kuriuose archeologinių tyrimų metu buvo aptikti palaidojimai.“

61. Be to, 2006 m. liepos 4 d. Kultūros paveldo departamento Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba, siekdama išsaugoti unikalios architektūros Vilniaus koncertų ir sporto rūmus, įrašė juos į Kultūros vertybių registrą. 1971 m. statytas pastatas pasižymi istorinėmis architektūrinėmis vertingosiomis savybėmis: išsiskiria savo fasadu, konstrukcijomis bei originaliu maždaug dešimties tonų svorio bangos formos stogu. Istoriskai Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatas patenka į Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių teritoriją. Vilniaus koncertų ir sporto rūmai yra Vilniaus senojo miesto vieta su priemiesčiais (unikalus objekto kodas Kultūros vertybių registre 25504, buvęs kodas A1610K) teritorijoje. Atlikto energijos vartojimo auditas (3 t. 21-67 e. b.l.) patvirtina, kad pastato fizinė būklė bloga.

62. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 597 „Dėl Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos ir pritaikymo kongresams, konferencijoms ir kultūriniais renginiams projekto pripažinimo valstybei svarbiu projektu“ Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos ir pritaikymo kongresams, konferencijoms ir kultūriniais renginiams projektas buvo pripažintas valstybei svarbiu projektu, kurio tikslas – įrengti naują kongresų, konferencijų ir kultūrinių renginių centrą, skatinti ir plėtoti dalykinį (konferencinį) turizmą, siekiant padidinti Lietuvos žinomumą ir turizmo sektoriaus konkurencingumą bei sudarant sąlygas pritraukti investicijas. Nutarimu Projektą įgyvendinti buvo pavesta valstybės įmonei Turto bankui.

63. Civilinis procesas vyksta pagal įstatymų nustatytą tvarką, kurios turi laikytis tiek teismas, tiek proceso dalyviai. CPK 5 straipsnyje įtvirtintas konstitucinis teisminės gynybos prieinamumo principas, kuris suteikia galimybę kiekvienam suinteresuotam asmeniui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė ar įstatymų saugomas interesas. Ši asmens teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos realizuojama CPK nustatyta tvarka ir laikantis įstatyme numatytų ieškinio (pareiškimo) formos ir turinio reikalavimų, kuri yra privaloma kiekvienam besikreipiančiam į teismą asmeniui. Tuo tarpu teismo pareiga yra imtis visų įstatyme numatytų priemonių, kad ši asmens subjektinė teisė būtų įgyvendinta tinkamai (CPK 2 straipsnis). Teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas turi atitikti civilinio proceso principus: šalių procesinio lygiateisiškumo (CPK 17 straipsnis), proceso koncentruotumo ir ekonomiškumo (CPK 7 straipsnis), kooperacijos (bendradarbiavimo) (CPK 8 straipsnis), taip pat teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijus. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.138 straipsnyje numatyta, kad civilines teises įstatymų nustatyta tvarka gina teismas, neviršydamas savo kompetencijos, šiais būdais: 1) pripažindamas tas teises, 2) atkurdamas buvusią iki teisės pažeidimo padėtį, 3) užkirsdamas kelią teisei pažeidžiantiems veiksams ar uždrausdamas atlikti veiksmus, keliančius pagrįstą grėsmę žalai atsirasti (prevencinis ieškinys), 4) priteisdamas įvykdyti pareigą natūra, 5) nutraukdamas arba pakeisdamas teisinį santykį, 6) išieškodamas iš

pažeidusio teisę asmens padarytą turtinę ar neturtinę žalą (nuostolius), o įstatymų arba sutarties numatytais atvejais – netesybas (baudą, delspinigius), 7) pripažindamas negaliojančiais valstybės ar savivaldybių institucijų arba pareigūnų aktus, prieštaraujančius įstatymams, šio kodekso 1.3 straipsnio 4 dalyje numatytais atvejais, 8) kitais įstatymų numatytais būdais.

64. CK 1.138 straipsnio 3 punkte nurodytas vienas iš civilinių teisių gynimo būdų – prevencinis ieškinys, kai teismas, įstatymų nustatyta tvarka gindamas civilines teises, užkerta kelią teisę pažeidžiantiems veiksams ar uždraudžia atlikti veiksmus, sukeliančius realią žalą padarymo grėsmę ateityje (CK 6.255 straipsnio 1 dalis). Kasacinio teismo praktikoje ne kartą pažymėta, kad šio civilinių teisių gynimo būdo tikslas – neleisti kilti potencialiai žalai, o jo dalykas – uždrausti atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus, dėl kurių gali atsirasti žalos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad pagrindinės prevencinio ieškinio sąlygos yra šios: neteisėti veiksmai, kurie gali pasireikšti tiesioginiu teisės pažeidimu, arba, nebūdami tiesioginė žalos atsiradimo priežastis, gali sudaryti objektyvią galimybę pažeisti asmens teises, ir realus žalos atsiradimo pavojus. Tokiu prevenciniu ieškiniu reikalaujama ne atlyginti jau patirtą žalą ar nuostolius, o siekiama užkirsti kelią, kad ateityje jų vėl neatsirastų. Todėl reiškiant prevencinį ieškinį žala gali būti dar nepadaryta arba jau padaryta, tačiau abiem atvejais turi būti reali jos atsiradimo grėsmė ateityje, o ieškovo siekis – pašalinti tokią grėsmę. Prevencinio ieškinio pareiškimo atveju žala yra tik numanoma, tačiau ta žalos tikimybė turi būti reali ir pagrįsta. Ji suprantama kaip protinga ir pagrįsta tikimybė, kad žala atsiras. Realios grėsmės, kad bus padaryta žala, aplinkybė turi būti įrodyta ieškovės, ji nepreziumuojama, todėl teismas kiekvienu atveju konkrečioje civilinėje byloje pagal nustatytas faktines aplinkybes konstatuoja realios grėsmės buvimą arba nebuvimą. Ieškovas, prevenciniu ieškiniu teigdamas esant realų pavojų, turi įrodyti, kad yra faktų ir aplinkybių, keliančių pavojų, jog jo teisės bus pažeistos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis Nr. 3K-3-123/2011; 13, 15 punktai). Realios grėsmės, kad bus padaryta žala, aplinkybė turi būti įrodyta ieškovo, ji nepreziumuojama, todėl teismas kiekvienu atveju konkrečioje civilinėje byloje pagal nustatytas faktines aplinkybes konstatuoja realios grėsmės buvimą arba nebuvimą. Ieškovas, prevenciniu ieškiniu teigdamas esant realų pavojų, turi įrodyti, kad yra faktų ir aplinkybių, keliančių pavojų, jog jo teisės bus pažeistos. Realią grėsmę gali patvirtinti jau pradėti atsakovo konkretūs veiksmai, iš kurių gali atsirasti žalos, pasirengimas tokiems veiksams, atsakovo požiūris į teisę pažeidžiančius veiksmus, jų nepripažįstant ir pan. Jeigu panašaus pobūdžio ar analogiški veiksmai jau yra atlikti ir sukėlė žalą (CK 6.255 straipsnio 2 dalis), tai tokia aplinkybė gali būti pagrindas tęsiamų veiksnių ar numatomų analogiškų veiksnių žalingas pasekmes vertinti analogiškai, bet pagal CK 6.255 straipsnį minėtos aplinkybės nenumatytos kaip realios grėsmės prezumpcija. Ši aplinkybė turi būti konkrečioje situacijoje įvertinta kaip vienas iš svarbių bylos aspektų (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-11-248/2015 ir 2018 m. gruodžio 7 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-424-421/2018 bei jose nurodytą teismo praktiką).

65. Kasacinis teismas savo praktikoje taip pat yra nurodęs, kad asmuo, kreipdamasis į teismą, privalo nurodyti, kokia jo teisė pažeista ir koks saugomas interesas turėtų būti ginamas. CPK 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta ne bet kurio, o suinteresuoto asmens teisė kreiptis į teismą. Suinteresuotumas – tai savarankiškas teisinis interesas ir poreikis jį ginti. Pirminė sąlyga asmeniui kreiptis į teismą yra teisinio suinteresuotumo turėjimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2009; 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-414/2014; 2018 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-161-403/2018, 21 punktas.).

66. Ieškovai pareiškė prevencinį ieškinį, kuriuo siekia uždrausti vykdyti pastato rekonstrukciją, motyvuojant žalą darymo grėsme. Ieškovai, pareiškę prevencinį ieškinį, turi įrodyti tiek aplinkybę, kad atsakovas atlieka neteisėtus veiksmus (nevykdo teisinės pareigos ar ją vykdo netinkamai), tiek aplinkybę, jog dėl šių neteisėtų veiksnių potenciali pasekmė – galinti ieškovams atsirasti reali žala.

67. Reikšdamas prevencinį ieškinį ir reikalaujamas uždrausti atsakovui atlikti Sporto rūmų rekonstrukciją, kaip keliančią grėsmę ieškovo teisių pažeidimui, ieškovas privalo įrodyti tiek tai, jog Sporto rūmų rekonstrukcijos projekto įgyvendinimas būtų neteisėtas, tiek ir tai, kokią realią žalą tokie rekonstrukcijos darbai sukeltų ieškovui. Įvertinus ieškinio teiginius dėl ieškovų asmeninio suinteresuotumo (t. y. ir reikalavimo teisės), ieškovui šiuo atveju tenka pareiga taip pat ir įrodyti, tiek tai, kad po Sporto rūmų pastatu yra išlikę žydų tautybės asmenų palaikai, tiek tai, kad ieškovus su šiais palaidotais asmenimis siejo giminystės ryšiai, tiek tai, kad atsakovo veiksmai neteisėti, tiek tai, kad Sporto rūmų rekonstrukcijos darbai galėtų sukelti realią žalą ieškovui.

68. Atsakovė viso bylos nagrinėjimo metu kėlė klausimą dėl ieškovų materialinio teisinio ir procesinio suinteresuotumo reikšti ieškinį, argumentuodama tuo, kad į bylą nepateikti pakankami įrodymai ieškovų giminystės ryšiu su Šnipiškių senųjų kapinių teritorijoje buvusiais palaidotais asmenimis. Atsakovės įsitikinimu ieškinys turėtų būti atmestas kaip pareikštas netinkamo ieškovo. Su nurodyta atsakovo pozicija sutiktina tik iš dalies.

69. Remiantis nurodyta kasacinio teismo praktika, prevencinio ieškinio atveju, sprendžiant dėl ieškovės teisinio suinteresuotumo, kaip teisės kreiptis į teismą sąlygos, teisiškai reikšminga yra tai, ar ieškinyje nurodoma žalos grėsmė kyla pačiai ieškovei, ar kitiems asmenims. Jei ieškinyje nurodoma žalos grėsmė kyla kitiems asmenims, tai ieškovė laikytina neturinčia teisinio suinteresuotumo reikšti prevencinį ieškinį, nebent įrodytų savo teisę ginti viešąjį interesą. Ieškovei, pareiškusiai reikalavimą savo pažeistoms teisėms ar įstatymo saugomam interesui apginti, tik esant materialiojo teisinio santykio, iš kurio kilęs ginčas, subjektu, turinčiu reikalavimo teisę, teismas gali priimti sprendimą, kuris turėtų tiesioginę įtaką šalių materialiosioms teisėms ir pareigoms, t. y. išspręsti šalių kilusį ginčą. Nustačius, kad konkretus asmuo nėra materialinio teisinio santykio, iš kurio kilęs ginčas, tiesioginis subjektas ir neturi reikalavimo teisės, nėra teisinio pagrindo tokį asmenį vertinti kaip tinkamą ieškovą byloje.

70. Sutiktina su atsakovo pozicija, kad byloje nėra objektyvių duomenų, kad šioje buvusių kapinių teritorijoje palaidoti asmenys yra kokiais nors giminystės ryšiais susiję su ieškovais. Kaip teisingai nurodė atsakovės atstovai, giminystės ryšiai yra patvirtinami civilinės būklės įrašais. Suprantama, kad dėl istorinių aplinkybių didelė dalis civilinės būklės aktų įrašų nėra išlikę, taigi, giminystės ryšiai galėtų būti įrodinėjami ir netiesioginiais įrodymais, pareiškus atitinkamus reikalavimus dėl juridinę reikšmę turinčių faktų nustatymo (t. y. atskirai įrodinėjant kiekvieno ieškovo giminystės ryšius su senosiose Šnipiškių kapinėse palaidotais asmenimis) (CPK 443 str. 1 p.). Ieškovų pateikti rašytiniai liudytojų S.Z.Leiman ir N.Rozsentein parodymai (9 t. 10-702 e. b.l.), nepaisant šaltinių, kuriais šie liudytojai, remiasi reikšmingumo, neatitinka įrodymų leistinumo taisyklių įrodinėjant reikalavimo teisę reikšti prevencinį ieškinį, todėl aplinkybė dėl giminystės ryšių tarp ieškovų ir senosiose Šnipiškių žydų kapinėse palaidotų asmenų laikytina neįrodyta (CPK 178 str.).

71. Ieškovams neįrodžius asmeninio teisinio suinteresuotum bylos baigtimi, negalima išvada, kad teismo sprendimas koku nors būdu turėtų sukurtų, modifikuotų ar panaikintų jų teises ir pareigas. Pažymėtina, kad pareiga įrodyti reikalavimo teisę, įskaitant būtinybę įrodyti giminystės ryšius, ieškovams buvo išaiškinta dar pradinio ieškinio priėmimo metu, taip pat buvo išaiškinta, kad įstatymas nesuteikia teisės ieškovams ginti viešojo intereso. Procesiniuose dokumentuose ieškovai akcentavo, kad gina savo privatų interesą. Nors ir suprantamas ieškovų, kaip žydų tautybės asmenų susirūpinimas tinkamu žydų kapinių išsaugojimu, tačiau vien šis asmeninis susirūpinimas nesuteikia pakankamo pagrindo spręsti, kad ieškovai turi reikalavimo teisę reikšti prevencinį ieškinį. Nepaisant to, kad ieškovai neįrodė asmeninio teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi, atsižvelgiant į šios bylos reikšmingumą visuomenei, teismas įvertins ir kitas prevencinio ieškinio sąlygas.

72. Ieškovai atsakovės neteisėtus veiksmus nurodo ketinimą atlikti Koncertų ir sporto rūmų pastato rekonstrukciją, tokiu būdu tariamai išniekinti ieškovų protėvių kapus. Teismo vertinimu, tokie ieškovų teiginiai neturi teisinio ir faktinio pagrindo. Byloje nėra ginčo, kad

atsakovės rekonstrukcijos darbus ketina organizuoti galiojančio Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo pagrindu.

73. Pažymėtina, kad patys ieškovai patikslintame ieškinyje nurodė aplinkybę, kad dalis šiose buvusiose kapinėse palaidotų asmenų, įskaitant Vilniaus Gaoną ir jo šeimos narius buvo ekshumuoti ir perkelti į kitas kapines. Nors byloje nėra objektyvių duomenų, kurie leistų daryti išvadą, kad ieškovų kaip jų protėvių nurodytų asmenų palaikai buvo perkelti į kitas kapines, vis dėl to nėra pagrindo daryti išvados ir dėl aplinkybės, jog po Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatu, ar, kaip nurodo ieškovai, pastato konstrukcijose, yra išlikę jų protėvių palaikai. Kaip nustatyta šioje byloje, dėl istorinių aplinkybių, pakitusio reljefo ir užstatymo, šiuo metu, neatlikus archeologinių kasinėjimų, tikslų kapinių ribų nustatyti neįmanoma. Ieškovai pateikė UAB „A.Imbraso studija“ parengtus planus (9 t. 7-9 e. b.l.), kuriame Klausnerio knygoje pateiktas planas perkeltas į dabartinį teritorijos žemėlapi. Nors ir kelia abejonių tokio plano duomenų tikslumas (mastelio išlaikymas, prisirišimas prie konkrečių objektų ir t.t.), tačiau vertinant pateiktų įrodymų visumą, sprendžiant, kad bent dalis pastato yra sunaikintų buvusių kapinių teritorijoje. Tokią išvadą patvirtina ir istorinės medžiaga - 2007 m. Lietuvos istorijos instituto atlikto tyrimo „Žydų kapinės Šnipiškėse: ribų lokalizacija (Kartografinio, archeologinio ir istorinio tyrimo santrauka) (8 t. 89-96 e.b.l.), kurioje nurodoma, kad „*nors kapinės ir buvo labai apleistos, bet jose iki II-ojo pasaulinio karo išliko virš 200 antkapių (daugiausiai Sporto rūmų vietoje)*“. Teismas daro labiau tikėtiną išvadą, kad Sporto rūmai pastatyti ne šalia kapinių, o sunaikintų kapinių teritorijoje.

74. Vis dėlto, nepaisant šios aplinkybės dėl Sporto rūmų ir Šnipiškių žydų kapinių lokalizacijos, nėra pagrindo išvadai, kad šiuo metu po pastatu ar pastato konstrukcijose yra išlikusių palaikų ar palaikų fragmentų. Ieškovai neginčijo atsakovo nurodytų aplinkybių, jog statant Sporto rūmų pastatą pamatams buvo iškasta maždaug 6 metrų gylio duobė, o iškastas gruntas išvežtas. Išvadą apie sunaikintus palaidojimus patvirtina ir į bylą pateikta UAB „Geobaltic“ ataskaita „Teritorijos esančios Rintinės g. 1, Vilniuje Geofiziniai tyrimai georadaru“ ((3 t. 101-120 e. b. l.), kurioje nurodoma, jog visuose tyrimų plotuose dominuoja piltas/judintas gruntas, stebima įvairių požeminių komunikacijų gausa. Geotechninio ir geoaplinkos konsultanto Arieh Klein M.Sc pateiktoje ataskaitos 8 punkte pripažįstama aplinkybė, kad „visi kapai buvo pašalinti statant Sporto rūmus sovietiniu laikotarpiu“. (4 t. 10-21 e. b.l.) (Darytina išvada, kad Sporto rūmų statymo metu toje kapinių teritorijoje, kasant pamatus, neperkelti į kitas kapines palaikai buvo suniokoti ir kartu su iškastu gruntu buvo išvežti ir teritorijos.

75. Ieškovai ieškinio reikalavimą grįsdami religinių įsitikinimų laisve. Pažymėtina, kad nei atsakovas, nei joks kitas asmuo šioje byloje nekvestionuoja ieškovų teisės turėti religinius įsitikinimus ir juos praktikuoti, taip pat jiems priimtina forma pagerbti jų mirusių protėvių atminimą. Atkreiptinas dėmesys, kad sprendžiant dėl Šnipiškių žydų kapinių išlikusių ribų, apsaugos zonos ir apsaugos fiziniam poveikiui pozoniui buvo priskirta teritorijoje, kurioje tikėtinai galėjo išlikti palaidojimai. Būtent šią, šalia Sporto rūmų pastato esančią teritoriją, atliekant pastato rekonstrukciją, ir siekiama tinkamai sutvarkyti – įamžinti čia palaidotų asmenų atminimą.

76. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, atsakovei pavesdama organizuoti pastato rekonstrukciją, nurodė ir tam tikras sąlygas, kurių privalu laikytis. Šios sąlygos yra suderintos ir su Lietuvos Žydų bendruomene bei Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu. Suprantama, kad demokratinėje visuomenėje yra nuomonių pliuralizmas, todėl tai, kad yra didelė dalis asmenų, kurie vienai ar kitai pozicijai nepritaria, nesudaro pagrindo nuneigti pačių organizacijų teisės atstovauti kitus bendruomenės narius. Iš pateiktų duomenų matyti, jog atliekant pastato rekonstrukciją, neabejotinai dedamos pastangos deramai įamžinti senųjų Vilniaus gyventojų buvusių kapinių vietą, neatliekant žemės judinimo darbų sutvarkyti teritoriją, rekonstruojamame pastate įsteigiant muziejų, skirtą būtent žydų tautybės asmenų atminimo įamžinimui. Priešingai nei tvirtina ieškovai, atsakovė įsipareigojusi užtikrinti, kad kapinių teritorijoje nevažinės sunkioji

technika, atliekant darbus dalyvaus tiek žydų bendruomenės atstovai, tiek rabinas, kurie turės teisę stabdyti darbus, jei vis dėlto būtų rasti palaidojimai ar kapavietės, palaikų fragmentai.

77. 2018 m. birželio 29 d. Viešojo pirkimo komisijos posėdžio protokolu patvirtintos atviro konkurso (tarptautinis pirkimas) Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros pirkimo sąlygos (1 t. 18-127 e.b.l.). Šių sąlygų dalyje Techninės specifikacijos II dalies 5 punkte nurodyta „Pastato dešinėje pusėje (vidiniame kiemelyje) suprojektuoti priestatą. Vidinis kiemelis patenka į Senųjų žydų Šnipiškių kapinių teritoriją, todėl nėra galimybės atlikti kasimo darbų, įrengti pamatų. Priestato konstrukcijos turi būti įrengiamos ant kongresų centro pastato ir vidiniame kiemelyje esančio administracinio pastato (garažo)“, 7 punkte – „Sklypas tvarkomas Vilniaus koncertų ir sporto rūmų Rinktinės g. 1, Vilniuje, priešprojektiniuose pasiūlymuose nurodytos teritorijos ribose; Atsižvelgti į Techninės specifikacijos priede Nr. 1 nurodytus reikalavimus, susijusius su Žydų senųjų Šnipiškių kapinių teritorija“. Techninių specifikacijų dalyje „Reikalavimai Vilniaus kongresų centro infrastruktūrai“, nurodoma, kad projektuojant sprendinius, susijusius su žemės judinimo darbais, būtina atsižvelgti į su Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu sąlygas: a) Rekonstruojami sporto rūmai randasi senųjų žydų kapinių teritorijoje (prideda schema ir susitarimas tarp Lietuvos žydų bendruomenės, LR Kultūros paveldo departamento ir LR Kultūros ministerijos); b) Parengus projektą projekto sprendiniai, statybos aikštelės sprendiniai, darbų įgyvendinimo technologija kuri siejasi su žemės judinimu ar sąlyčiu su ją turi būti pristatyti ir suderinti su Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto atstovais; c) Tik gavus Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto pritarimą gali būti pradėti rekonstrukcijos darbai statybos aikštelėje, kaštai susieti su projekto sprendinių derinimu nekompensuojami; d) Vykdam žemės judinimo darbus tiek pastato viduje, tiek išorėje privalomas Europos žydų kapinių priežiūros komiteto paskirto rabino nuolatinis dalyvavimas, darbai susieti su žemės darbais atliekami tik su rabino priežiūra. Rabinas esant aptiktam palaikų, kapavietės fragmentui ar kapavietei gali sustabdyti darbus, iki atskiro sprendimo priėmimo (toks sustabdymas yra privalomas vykdyti), kaštai susiję su rabino aptarnavimu bei darbu sustabdymu nekompensuojami; e) siekiant sklandaus darbo rekomenduojama prieš pradėdant cokolinio aukšto, garažo, šaldymo patalpos ardymo, technologijos ir darbo metodų parinkimo darbus prižiūrint rabinui atlikti archeologinius kasinėjimus; f) Visi kiti darbai ir veiksmai vykdomi vadovaujantis Užsakovo pateiktomis techninėmis specifikacijomis, Užsakovo reikalavimais, sutartimi, LR galiojančiais teisės aktais; g) Kaštai susieti su projekto derinimu ir tyrinėjimais kur reikalingas Europos žydų kapinių priežiūros komiteto atstovo dalyvavimas nekompensuojami ir dėl šios priežasties terminų.

78. Specifikacijose atkreipiamas dėmesys, kad Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietoje žemės judinimo darbų vietose būtini archeologiniai tyrimai PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“ nustatyta tvarka. Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių teritorijoje negalima planuoti darbų, galinčių pakenkti objekto vertingosioms savybėms, nustatytoms Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktu „Dėl teisinės apsaugos suteikimo“; 2008-04-08; Nr: KPD-RM-672.

79. Techninių specifikacijų reikalavimuose teritorijos sutvarkymui (sklypo planui) nurodyta, kad privažiavimus prie sklypo, antžemines automobilių stovėjimo aikšteles, pėsčiųjų takus projektuoti racionaliai, nepažeidžiant saugomos teritorijos ir Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto reikalavimų, atsižvelgiant į tai, kad Vilniaus koncertų ir sporto rūmų sklypas yra Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vieta (unikalus objekto kodas 31812) teritorijoje, sklypo tvarkymo sprendiniai turi nepažeisti minėto objekto vertingųjų savybių bei darniai susijungti su planuojamais teritorijos memorializavimo sprendiniais. Stovėjimo aikštelė/logistikos kiemas projektuojamas šiaurinėje bei rytinėje sklypo dalyje. Minėtos aikštelės bei privažiavimo keliai patenkantys į Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių vietos teritorijos ribas, turi būti projektuojami ant specialių plokščių atitinkančių Halacha reikalavimus. Projektavimo metu turi būti pateiktas sprendinys, kuris turi būti suderintas su Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu.

Projektuojant priestatą negalima vidiniame kiemelyje numatyti įrengti pamatų (negalimi kasimo, gręžimo darbai dėl Senujų Šnapiškių žydų kapinių teritorijos reikalavimų). Priestato konstrukcijos gali remtis ant esamo Pastato konstrukcijų ir ant dešinėje sklypo pusėje esančio administracinio pastato (garažo) konstrukcijų. (ekonominis pagrindimas).

80. Vien aplinkybė, kad atsakovė organizuoja poįstatyminiame teisės akte numatytas procedūras, nepaisant to, kad daliai visuomenės tokie veiksmai gali kelti pagrįstą susirūpinimą, savaime nereiškia, kad atsakovė priskirtą pareigą vykdo netinkamai. Apibendrinant tai, kas išdėstyta, nėra pagrindo išvadai, kad atsakovė, organizuodama procedūras, susijusias su pastato rekonstravimu, atlieka kokius nors neteisėtus veiksmus. Atvirksčiai, iš byloje pateiktų duomenų matyti, kad atsakovė suvokia šalia ketinamo rekonstruoti pastato esančių senųjų kapinių svarbą ir būtinybę tinkami sutvarkyti ir įamžinti čia palaidotų asmenų atminimą. Sutiktina su atsakovės argumentais, kad Sporto rūmų pastatą būtina sutvarkyti. Akivaizdu, kad šiam pastatui sugriuvus teritorijos tvarkymo darbai neabejotinai būtų susiję su žemės judinimo darbais, o tai galėtų sukelti žalą neturtiniams žydų tautybės asmenų interesams.

81. Pažymėtina ir tai, kad klausimai, susiję su senųjų išlikusių žydų kapinių išsaugojimo, taip pat sunaikintose kapinėse palaidotų asmenų amžino poilsio vietos neliečiamumu yra aktualus ne tik Lietuvoje. Teismas atkreipia dėmesį, kad tam tikrais atvejais, įvertinus pasikeitusias aplinkybes ir derinant visų visuomenės narių interesus ir Izraelio rabinai pripažįsta galimybę tam tikrose konkrečiose situacijose išnykusių kapinių teritoriją naudoti ne vien pirminiam jų tikslui. Pavyzdžiui, 1991 m. Vokietijoje Hamburge buvo kilęs klausimas dėl Ottensene buvusių sunaikintų žydų kapinių ir ant jų pastatyto prekybos centro rekonstravimo. Analogiškoje situacijoje, arbitru pakviestas Jeruzalės aškenazių ortodoksų vyriausiasis rabinas ir Didžiojo rabinų teismo teisėjas Itzhakas Kolitzas priėmė sprendimą: jis uždraudė palaikų ekshumaciją, tačiau ekonominiais tikslais buvo leista statybos plėtra; uždrausti bet kokie nauji kasinėjimo darbai, o visą procesą turėjo prižiūrėti vyriausiojo rabino I. Kolutzo paskirtas nuolatinis prižiūrėtojas iš Izraelio.

82. Ieškovai nenurodė, kokį konkretų teisės aktą pažeidžia atsakovė, taip pat nenurodo, kokią konkrečią teisinę pareigą atsakovai vykdo netinkamai. Kaip jau minėta, byloje nėra jokių objektyvių duomenų, iš kurių būtų galima spręsti apie tai, ketinamo rekonstruoti pastato teritorijoje (t. y. po pastatu ar jo konstrukcijose) yra žmonių palaikų ar jų dalių, taigi nėra pagrindo ieškovų teiginiams, kad pastatas stovi kapinėse. Kaip minėta, statant pastatą, buvo iškastos 6 metrų gylio duobė, taigi akivaizdu, kad visi palaidojimai, priešingai nei šalia pastato esančioje teritorijoje, kuri pripažinta kaip senųjų Šnapiškių žydų kapinių vieta, buvo sunaikinti.

83. Ieškovai neįrodė ir jiems galimos padaryti žalos realumo. Ieškovai procesiniuose dokumentuose abstrakčiai nurodė, kad jiems gali būti padaryta žala, nes jie nenori, kad į Sporto rūmuose, juos rekonstravus, būtų organizuojami renginiai, nepatvirtina nei galimos žalos atsiradimo, nei jos realumo. Kaip jau minėta, galima suprasti ieškovų bendražmogišką susirūpinimą tinkamu jų tautybės asmenų palaidojimo vietų išsaugojimu, tačiau tokio susirūpinimo buvimas savaime nereiškia, kad ieškovams (kiekvienam jų) gresia žalos padarymo tikimybė. Taigi, byloje nepateikta jokių įrodymų, kad ieškovai gali patirti realiai žalą būtent dėl to, kad atsakovė ketina vykdyti pastato rekonstrukciją..

84. Apibendrinant tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad prevencinio ieškinio tenkinimo sąlygos šioje byloje nenustatytos: ieškovai neįrodė nei savo reikalavimo teisės, nei galimos žalos realumo, nei aplinkybių, kad atsakovė atlieka neteisėtus veiksmus (nevykdo teisinės pareigos), kurie galėtų būti žalos priežastis. Dėl nurodytų aplinkybių ieškinys, kuriuo prašoma uždrausti atsakovei atlikti koncertų ir sporto rūmų rekonstrukciją, atmestinas (CK 6.255 str. 1 d.).

85. Kiti šalių argumentai ir nurodomos aplinkybės teisinės reikšmės ginčo išsprendimui neturi, todėl teismas dėl jų nepasisako.

86. Atmetus ieškinį, ieškovams jų patirtos bylinėjimosi išlaidos nepriteistinos (CPK 93 str. 1 d.). Atsakovė ir tretieji asmenys duomenų apie bylinėjimosi išlaidas bei prašymo jas priteisti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos nepateikė.

87. Teismas šioje byloje patyrė 12,71 Eur procesinių dokumentų išlaidų, kurias turėtų atlyginti ieškovai. Atsižvelgiant į tai, kad nurodytą procesinių dokumentų siuntimo išlaidų sumą paskirsčius visiems ieškovui, ši suma kiekvienam nesiektų 5 Eur sumos, nurodytos išlaidos nepriteistinos (CPK 92 str.).

Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 270 straipsniu,

n u s p r e n d ž i a :

ieškinį atmesti.

Sprendimas per 30 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Vilniaus apygardos teismui per Vilniaus miesto apylinkės teismą.

Teisėja

Aistė Petrevičienė